त्रिसंवेदना

मृत्यूची त्रयी

चेतन जावळे

जेव्हा विज्ञानाने आवाजाची, श्वासाची
आणि चवीची व्याख्या बदलली!

तेजोमय प्रकाशन, नाशिक (महाराष्ट्र), भारत.

9 788188 866423

ई साहित्य प्रतिष्ठान

सादर करत आहे

त्रिसंवेदना:

मृत्यूची त्रयी

तीन कथा

चेतन सु. जावळे

त्रिसंवेदना: मृत्यूची त्रयी (कथासंग्रह)

लेखक: चेतन सु. जावळे

पद्मनाभ ,’४०१, कल्याणी नगर, गंगापूर रोड, नाशिक.

भ्रमण दरध्वनी ९४२२७७०८६९

jawalechetan@gmail.com

मुखपृष्ठ- AI Gemini

या पुस्तकातील लेखनाचे सर्व हक्क लेखकाकडे सुरक्षित असून पुस्तकाचे किंवा त्यातील अंशाचे पुनर्मुद्रण वा नाट्य, चित्रपट किंवा इतर रुपांतर करण्यासाठी लेखकाची लेखी परवानगी घेणे आवश्यक आहे. तसे न केल्यास कायदेशीर कारवाई (दंड व तुरुंगवास) होऊ शकते.

..

This declaration is as per the Copyright Act 1957 read with Sections 43 and 66 of the IT Act 2000. Copyright protection in India is available for any literary, dramatic, musical, sound recording and artistic work. The Copyright Act 1957 provides for registration of such works. Although an author’s copyright in a work is recognised even without registration. Infringement of copyright entitles the owner to remedies of injunction, damages and accounts.

प्रकाशक :- ई साहित्य प्रतिष्ठान

www.esahity.com

esahity@gmail.com

Whatsapp- 9987737237

(विनामूल्य ईपुस्तकांसाठी फ़क्त नाव गाव कळवा)

प्रकाशन : २६ जानेवारी २०२५

छापिल प्रत खासगी वितरणासाठी उपलब्ध

देणगी मूल्य- रु. १५०/- फक्त

(१००% रक्कम लेखकाकडे छपाईचा खर्च म्हणून जाईल.)

(संपर्क- चेतन सु. जावळे – ९४२२७७०८६९

©esahity Pratishthan®2026

- विनामूल्य वितरणासाठी उपलब्ध.
- आपले वाचून झाल्यावर आपण हे फ़ॉरवर्ड करू शकता.
- हे ई पुस्तक वेबसाईटवर ठेवण्यापुर्वी किंवा

वाचनाव्यतिरिक्त कोणताही वापर करण्यापुर्वी ई-साहित्य प्रतिष्ठानची लेखी परवानगी घेणे आवश्यक आहे.

त्रिसंवेदना: मृत्यूची त्रयी

विज्ञान - कथासंग्रह

प्रतिध्वनी - विस्मृतीतलं गुंजन

गंधाचे गूढ - "द ओल्फॅक्टरी सायफर"

रसास्वाद मृत्यूचा - द बिटर पॅलेट

लेखक

चेतन सु. जावळे

९४२२७७०८६९

नाशिक

तेजोमय प्रकाशन, नाशिक.

त्रिसंवेदना: मृत्यूची त्रयी
लेखक - चेतन सु. जावळे

प्रकाशन दिनांक : २६ जानेवारी २०२५
मुखपृष्ठ © तेजोमय प्रकाशन, नाशिक (महाराष्ट्र), भारत.
प्रकाशक : तेजोमय प्रकाशन,
पसायदान बंगला क्र. ३३, शास्त्रीनगर सोसायटी,
गजानन महाराज मंदिराजवळ,
इंदिरानगर, नाशिक – ४२२००९, महाराष्ट्र, भारत.
वेबसाइट : https://tejomayprakashan.blogspot.com
ई-मेल : prakashantejomay@gmail.com
मुद्रक : तेजोमय प्रकाशन, नाशिक
ISBN : 978-81-688664-2-3
कॉपीराइट © २०२५ तेजोमय प्रकाशन, नाशिक (महाराष्ट्र), भारत.
सर्व हक्क राखीव.
भाषा : मराठी
पृष्ठसंख्या : ६९
किंमत : रु. १५० /-
आकार : ५.३" × ८.३", सॉफ्टबाउंड, सॉफ्ट कव्हर (इमेज रॅप),
कागदाचा रंग – पांढरा.
सर्व हक्क राखीव. प्रकाशकांची पूर्वपरवानगी घेतल्याशिवाय या प्रकाशनाचा कोणताही भाग कोणत्याही स्वरूपात किंवा कोणत्याही माध्यमाद्वारे - इलेक्ट्रॉनिक, यांत्रिक, छायाप्रत (फोटोकॉपी), ध्वनिमुद्रण किंवा इतर कोणत्याही प्रकारे - पुनरुत्पादित, संग्रहित किंवा प्रसारित करता येणार नाही.

प्रस्तावना

माणसाचे अस्तित्व त्याच्या पाच इंद्रियांवर आधारलेले आहे. आपण जे ऐकतो, जे वास घेतो आणि जे चाखतो, तेच आपले वास्तव ठरवते. पण जर याच इंद्रियांना अत्याधुनिक विज्ञानाने हॅक केले, तर काय होईल? 'त्रिसंवेदना: मृत्यूची त्रयी' हा कथासंग्रह याच अस्वस्थ करणाऱ्या प्रश्नाचा शोध घेतो. ही केवळ एक काल्पनिक विज्ञानकथा नाही, तर मानवी मज्जासंस्था, जैविक परजीवी (Biological Parasites), न्यूरो-गॅस्ट्रोनॉमी आणि इंटरनेटच्या महाजालात दडलेल्या अमानवी अंधाराचे एक अघोरी महानाट्य आहे.

या संग्रहातील पहिली कथा 'प्रतिध्वनी' ध्वनीच्या माध्यमातून माणसाच्या मेंदूचा ताबा घेणाऱ्या एका अतीप्राचीन फंगल इन्फेक्शनचा थरार मांडते. दुसरी कथा 'गंधाचे गूढ' श्वासाद्वारे माणसाला त्याच्याच आठवणींच्या स्वर्गात आणि नरकात कैद करणाऱ्या रासायनिक चक्रव्यूहाचा उलगडा करते. तर तिसरी कथा 'रसास्वाद मृत्यूचा' माणसाच्या टोकाच्या भावनांचा अर्क काढून जिभेची भूक भागवणाऱ्या एका क्रूर प्रयोगाची भीषणता दाखवते. विज्ञान जेव्हा मानवी हावेपोटी निसर्गाच्या अंतिम मर्यादा ओलांडते, तेव्हा मानवाचा स्वतःचा देहच त्याचा सर्वात मोठा शत्रू कसा बनतो, याचे चित्रण या तीनही कथांमध्ये अतिशय ताकदीने केले आहे.

चेतन जावळे

लेखक परिचय

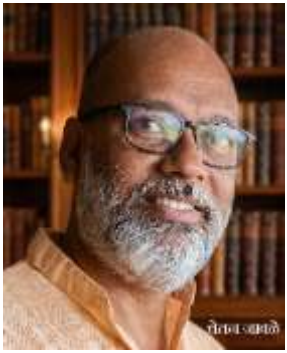

प्रोफेसर (डॉ.) चेतन सुरेश जावळे हे उच्चविद्याविभूषित शिक्षणतज्ज्ञ व 'विद्यावाचस्पती' (Ph.D.) आहेत. त्यांना अध्यापन क्षेत्रातील तब्बल २२ वर्षांचा प्रदीर्घ व समृद्ध अनुभव आहे. विज्ञानातील कठीण आणि क्लिष्ट संकल्पना सहज, सोप्या आणि रंजक मराठी भाषेत मांडण्यात त्यांचा हातखंडा आहे. त्यांचे जीवशास्त्रावरील दर्जेदार लेखन विशेष प्रसिद्ध असून वाचकांच्या पसंतीस उतरले आहे. ते सध्या नाशिक (महाराष्ट्र) येथे कार्यरत आणि स्थायिक आहेत.

- ९४२२७७०८६९
- jawalechetan@gmail.com

प्रतिध्वनी: विस्मृतीतलं गुंजन

सह्याद्रीच्या उत्तुंग रांगांमध्ये, जिथे ढग डोंगरांच्या शिखरांना कवेत घेतात आणि सूर्याचे किरणही जमिनीपर्यंत पोहोचायला धडपडतात, तिथे वसलेलं होतं— 'निलशेत'. हे केवळ एक गाव नव्हतं, तर निसर्गाच्या कुशीत दडलेलं एक भयाण रहस्य होतं. आजच्या आधुनिक जगाच्या नकाशावर हे नाव कुठेही शोधून सापडणार नाही. गुगल मॅप्सचे सॅटेलाईटही या भागावरून जाताना फक्त गडद हिरव्या रंगाची एक चादर दाखवतात, जणू निसर्गानेच या गावाला जगाच्या नजरेपासून वाचवण्यासाठी स्वतःच्या पदराखाली लपवून ठेवलं होतं.

सरकारी दप्तरी निलशेतची नोंद आता 'निर्जन' किंवा 'abandoned' अशी झाली होती. महसूल विभागाच्या जुन्या, पिवळ्या पडलेल्या फाईल्समध्ये या गावाचा उल्लेख येतो, पण त्यावर लाल शाईने एक मोठी फुली मारलेली आहे. आजूबाजूच्या पंचक्रोशीतील लोक या गावाचं नाव घ्यायलाही घाबरतात. रात्रीच्या वेळी तर त्या दिशेला पाहायलाही कुणी धजावत नाही.

निलशेतला जाणारा रस्ता म्हणजे केवळ एक पायवाट होती, जी आता वेलींनी आणि काट्याकुट्यांनी पूर्णपणे गिळंकृत केली होती. पश्चिम घाटातील दाट पर्जन्यवन या गावाच्या चहूबाजूंनी एखाद्या तटबंदीसारखं उभं होतं. तिथे वर्षभर पाऊस कोसळत असे, पण तो पाऊस आल्हाददायक नसून एक प्रकारचा जडपणा घेऊन येत असे.

पावसाच्या थेंबांचा आवाज पानांवर पडताना एखाद्या हजारो सापांच्या फुत्कारासारखा वाटत असे.

गावात शिरताना सुरुवातीला दिसते ती म्हणजे एक प्रचंड मोठी दरी. या दरीतून वाहणारा एक ओढा आहे, ज्याचं पाणी काळपट रंगाचं आहे. स्थानिक लोक म्हणतात की, या पाण्याला कोणताही जीव स्पर्श करत नाही. ना तिथे मासे आहेत, ना तिथे पाखरं पाणी प्यायला येतात. निलशेतची जमीन कायम ओलसर आणि निसरडी असायची. तिथे वाढलेली झाडंही विचित्र होती; त्यांची खोडं वेडीवाकडी वळलेली होती, जणू ती झाडंही कोणत्यातरी अदृश्य शक्तीपासून सुटका करून घेण्यासाठी धडपडत होती.

गावात प्रवेश करताच नजरेस पडतात ती म्हणजे अर्धीमोडकळीस आलेली दगडी घरं. निलशेतची रचना अत्यंत शिस्तबद्ध होती, पण आता ती एखाद्या स्मशानासारखी भासते. घरांच्या भिंती काळ्या पाषाणाच्या होत्या, ज्यावर आता पांढऱ्या आणि राखाडी रंगाची बुरशी (Lichen) एखाद्या कोळ्याच्या जाळ्यासारखी पसरली होती. खिडक्यांची लाकडी तावदानं कुजून खाली पडली होती, पण घरांच्या आत अजूनही लोकांच्या अस्तित्वाच्या खुणा होत्या. कुठे रिकामा पाळणा झुलत होता, तर कुठे चुलीपाशी अर्धी जळलेली लाकडं तशीच होती.

गावाच्या मध्यभागी एक मोठी चावडी होती. या चावडीच्या खांबांवर अजब नक्षीकाम होतं, काही मानवी आकृत्या ज्यांचे कान प्रमाणाबाहेर

मोठे दाखवले होते. हे गाव 'आवाजाच्या' उपासनेसाठी ओळखलं जात होतं, पण त्या उपासनेनेच त्यांचा घात केला असावा, असं तिथलं वातावरण सांगत होतं.

तीस वर्षांपूर्वीची ती अमावस्येची रात्र निलशेतसाठी शेवटची ठरली. त्या रात्री नेमकी काय घटना घडली, हे आजही एक कोडं आहे. एकाच रात्रीत संपूर्ण गावच्या गाव रिकामं झालं होतं. लोक म्हणतात की, त्या रात्री आकाशातून वीज पडली नाही की कोणताही भूकंप झाला नाही, पण पहाटे जेव्हा शेजारच्या वाडीतील काही लोक तिथे गेले, तेव्हा त्यांना जे दिसलं ते भयानक होतं.

गावात एकही माणूस नव्हता. साध्या घराच्या उंबरठ्यावर असलेली चप्पलही जागची हलली नव्हती. प्रत्येक पाळीव प्राणी, गायी, म्हशी, कुत्रे, सर्व गायब होते. इतकंच काय, तर झाडांवरची पाखरंही उडून गेली होती, जी पुन्हा कधीच परतली नाहीत. गावात ना रक्ताचा थेंब होता, ना संघर्षाची चिन्हं. जणू काही एका महाकाय हाताने सर्व सजीव सृष्टी तिथून उचलून नेली होती. उरले होते ते फक्त निर्जीव दगड आणि एक जड मौन.

निलशेतमध्ये सर्वात भीतीदायक गोष्ट म्हणजे तिथली शांतता नाही, तर तिथला 'आवाज' आहे. तिथे गेल्यानंतर काही वेळातच माणसाच्या कानात एक बारीक आवाज घुमू लागतो, "हम्मम्मम्म... हम्मम्मम्म..."

हा आवाज कुठून येतो, हे कुणालाच सांगता येत नाही. तो जमिनीच्या पोटातून येतो की ढगांच्या आडून, हे समजत नाही. हे गुंजन

सुरुवातीला संथ असतं, पण जशी रात्र वाढते, तसा या गुंजनाचा वेग आणि तीव्रता वाढत जाते. ते गुंजन माणसाच्या मज्जासंस्थेवर आघात करतं. निलशेतमध्ये गेलेला माणूस या गुंजनामुळे हळूहळू आपलं मानसिक संतुलन गमावू लागतो. त्याला असं वाटू लागतं की, त्या गुंजनातून कुणीतरी त्याला हाक मारतंय, कुणीतरी त्याचे नाव पुकारतंय.

काही संशोधकांचे म्हणणे आहे की, निलशेतच्या खाली काही विशिष्ट प्रकारचे खनिजे आहेत ज्यांच्या कंपनांमुळे (Vibrations) हा आवाज येतो. पण तिथल्या जुन्या जाणत्या लोकांच्या मते, हे गुंजन म्हणजे त्या तीस वर्षांपूर्वी गायब झालेल्या लोकांचे आत्मे आहेत, जे आजही त्या आवाजाच्या सापळ्यात अडकले आहेत.

आज निलशेत हे फक्त एक 'घोस्ट टाऊन' उरलं आहे. तिथल्या झाडांना फुलं येत नाहीत आणि तिथल्या मातीला वास नाही. डोंगरदऱ्यांच्या गुंतागुंतीत दडलेलं हे गाव स्वतःच्या पोटात अनेक रहस्यं जपून बसलं आहे. निलशेतमध्ये वाऱ्याची झुळूकही अशा प्रकारे वाहते की जणू ती कुजबुजत आहे. तिथे गेल्यावर असं वाटतं की, वेळ तिथेच थांबली आहे, १९९६ सालच्या त्या अमावस्येच्या रात्री.

निलशेतची दगडी घरं आजही उभी आहेत, जणू ती त्यांच्या मालकांची वाट पाहत आहेत. पण त्या घरात आता फक्त अंधार आणि ते अघोरी गुंजन वस्तीला आहे. जे कोणी साहसी लोक तिथे जाण्याचा प्रयत्न करतात, ते एकतर परत येत नाहीत किंवा आलेच तर ते कधीच

पूर्वीसारखे सामान्य राहत नाहीत. त्यांच्या डोळ्यांत एक विचित्र भीती असते आणि कानात तेच शापित गुंजन आयुष्यभरासाठी घर करून बसतं.

सह्याद्रीच्या कुशीतलं हे 'निलशेत' आजही निसर्गाचं एक असं पान आहे, जे कुणीही वाचू शकलेलं नाही. तिथे शांतता नाही, तिथे फक्त विस्मृतीचं गुंजन आहे.

सह्याद्रीच्या कुशीत वसलेल्या त्या आदिम अरण्याने आता आपला खरा चेहरा दाखवायला सुरुवात केली होती. सारंगची डस्टर गाडी त्या चिखलाने माखलेल्या, खडकाळ आणि नागमोडी रस्त्यावरून एखाद्या जखमी प्राण्यासारखी धडधडत पुढे सरकत होती. टायरखालून उडणारा चिखल आणि दगडांचा आवाज गाडीच्या पत्र्याला आदळत होता, जणू हे जंगल सारंगला इशारा देत होतं की, अजूनही वेळ गेली नाहीये, परत जा! पण सारंगच्या डोळ्यांत एक वेगळीच चमक होती. तो एक निष्णात साऊंड इंजिनीअर होता, असा माणूस, ज्याचं आयुष्य आवाजाच्या लहरींनी आणि न समजणाऱ्या फ्रिक्वेन्सींनी विणलेलं होतं.

निलशेत. नकाशावरून पुसल्या गेलेल्या या गावाची ओढ त्याला का लागली होती? याचं उत्तर त्याच्या गाडीच्या मागील सीटवर असलेल्या महागड्या आणि अत्याधुनिक उपकरणांमध्ये दडलेलं होतं. एका जागतिक कीर्तीच्या 'मेडिटेशन ॲप'ने त्याला एक अतिशय कठीण, पण तितकंच अंगावर काटा आणणारं काम दिलं होतं. त्यांना हवा होता

'अब्सोल्युट सायलेन्स' (Absolute Silence). जगातील अशी शांतता, जिथे निसर्ग आपले शब्द विसरतो. अशी निशब्दता, जिथे माणसाला आपल्या स्वतःच्या शरीराच्या आत वाहणाऱ्या रक्ताच्या अभिसरणाचा आणि धडधडणाऱ्या हृदयाच्या झडपांचा आवाजही एखाद्या धबधब्यासारखा स्पष्ट ऐकू येईल.

सारंगने गाडीच्या खिडकीतून बाहेर पाहिलं. पावसाची बारीक रिपरिप सुरू झाली होती, पण ती आल्हाददायक नव्हती. हवेत एक प्रकारचा जडपणा होता, जणू वातावरण श्वास रोखून उभं होतं. त्याने गाडी बाजूला घेतली आणि सामान बाहेर काढायला सुरुवात केली. त्याच्याकडे असलेलं 'सॅनहायझर' (Sennheiser MKH 8000 series) मायक्रोफोन्सचं संच हे जगातील सर्वात संवेदनशील उपकरणांपैकी एक होतं. हे मायक्रोफोन्स इतके सूक्ष्म होते की, ते मैलोन्मैल दूरवर असलेल्या एखाद्या किड्याच्या पंखांची सळसळही टिपू शकत होते. त्यासोबतच त्याचे 'साऊंड डिव्हाइसेस' (Sound Devices 888) चे रेकॉर्डर्स, जे आवाजाच्या जगातील 'ब्लॅक बॉक्स' मानले जातात, ते कोणत्याही अवांछित आवाजाशिवाय शुद्ध लहरी रेकॉर्ड करण्याची क्षमता ठेवत होते.

त्याचे 'हायड्रोफोन्स' आणि 'पॅराबोलिक डिश' मायक्रोफोन्स हे एखाद्या साऊंड हंटरच्या शस्त्रांसारखे भासत होते. सारंगने जड अंतःकरणाने आणि एकाग्रतेने त्या उपकरणांना चावडीच्या दिशेने नेलं. प्रत्येक पाऊल टाकताना त्याच्या बुटांखाली चिरडली जाणारी सुकी

पानं त्या भयाण शांततेत एखाद्या स्फोटासारखी वाटत होती. चावडीची वास्तू आता समोर उभी होती, काळवंडलेले दगड, वाळवीने पोखरलेले लाकडी खांब आणि चहूबाजूंनी वेढलेली दाट झाडी.

सारंगने आपले 'सोनी एमडीआर-झेड ७' (Sony MDR-Z7) हेडफोन्स कानावर चढवले. त्याने रेकॉर्डरचे बटण ऑन केले आणि 'गेन' (Gain) हळूहळू वाढवायला सुरुवात केली. सुरुवातीला त्याला फक्त त्याच्या स्वतःच्या श्वासाचा जड आवाज ऐकू आला. पण जसा त्याने मायक्रोफोनचा रोख त्या रिकाम्या गावकडं वळवला, तसं त्याला जाणवलं की, तो ज्या 'सायलेन्स'च्या शोधात आला होता, तो हा नाहीये. निलशेतमध्ये शांतता नव्हती. तिथे एक जड, घनदाट आणि अघोरी गुंजन होतं.

त्या च्या हाय-डेफिनिशन उपकरणांच्या पडद्यावर आवाजाच्या लहरी एखाद्या वेड्यावाकड्या सर्पासारख्या नाचू लागल्या. साऊंड इंजिनीअरिंगच्या भाषेत त्याला 'व्हाईट नॉईज' म्हणतात, पण हा आवाज काहीतरी वेगळाच होता. हे गुंजन नव्हतं, तर जणू हजारो कंठ एकाच वेळी श्वास रोखून काहीतरी सांगण्याचा प्रयत्न करत होते. सारंगने 'पॅराबोलिक डिश' फिरवली आणि त्याला एक असा फ्रिक्वेन्सीचा टप्पा सापडला, जिथे हे गुंजन मानवी आवाजात रूपांतरित होण्यासाठी धडपडत होतं.

तो तिथे का आला होता, हे त्याला आता हळूहळू उमजत होतं. हे केवळ एका ॲपसाठी केलेलं रेकॉर्डिंग नव्हतं, तर एका जुन्या शोधाचा

हा शेवटचा टप्पा होता. निलशेतची ती दगडी घरं, तो सडलेला वास आणि उपकरणांतून येणारा तो घरघरणारा आवाज... सारंग आता त्या जगाचा भाग झाला होता, जिथून आवाज परत येत नाहीत, फक्त त्यांचे 'प्रतिध्वनी' उरतात.

निलशेतच्या वेशीवर पाय ठेवताच सारंगला जाणवलं की, त्याने केवळ एका गावाची सीमा ओलांडली नव्हती, तर एका दुसऱ्याच जगाच्या उंबरठ्यावर तो उभा होता. गाडीचं इंजिन बंद होताच जे 'मौन' त्याच्या अंगावर धावून आलं, ते सुखावह नव्हतं; ते हिंस्त्र होतं. सहसा कोकणातल्या किंवा सह्याद्रीच्या जंगलात संध्याकाळच्या वेळी पाखरांचा एकच कलकलाट असतो, बेडकांची डराव-डराव असते किंवा टोळांचा (Cicadas) तो तीक्ष्ण आवाज आसमंत भरून टाकतो. पण इथे? इथे ध्वनीच्या अस्तित्वाचाच जणू गळा घोटला गेला होता.

समोरचा सूर्यास्त एखाद्या अशुभ संकेतासारखा दिसत होता. ढगांच्या अडथळ्यातून बाहेर पडलेली सूर्यकिरणं आकाशावर रक्ताच्या चिळकांड्या उडाल्यासारखी पसरली होती. संपूर्ण गाव त्या लालसर-काळ्या छायेत न्हाऊन निघालं होतं. तो प्रकाश उजेड देण्यासाठी नव्हता, तर येणाऱ्या अंधाराची भयाणता अधोरेखित करण्यासाठी होता.

"अतिशय सुंदर... पण तितकंच भीतीदायक," सारंग पुटपुटला. त्याचा स्वतःचा आवाज त्याला इतका मोठा आणि परका वाटला की त्याने दचकून आजूबाजूला पाहिलं. त्या निशब्द वातावरणात त्याच्या

आवाजाचा प्रतिध्वनीही उमटला नाही, जणू हवेने त्याचे शब्द शोषून घेतले होते.

त्याने डस्टरचं मागील दार उघडलं. सामानाची हालचाल करताना होणारा तो धातूचा 'खणखण' आवाज त्या शांततेत एखाद्या स्फोटासारखा घुमला. त्याने खांद्याला जड 'सॅनहायझर' मायक्रोफोनची बॅग लटकवली आणि हातात 'साऊंड डिव्हाइसेस'चा मौल्यवान रेकॉर्डर घेतला. त्याच्या बुटांचा चिखलात होणारा 'चप-चप' आवाज त्याला आता स्वतःच्या हृदयाच्या धडधडीसारखा ऐकू येत होता.

गावाच्या मध्यभागी ती जुनी चावडी उभी होती, एखाद्या अक्राळविक्राळ सांगाड्यासारखी. तिच्या पडक्या भिंती आणि गंजलेले पत्रे एखाद्या सावजाची वाट पाहत असल्यासारखे भासत होते. सारंग चावडीच्या पायऱ्या चढू लागला तसा लाकडी पायरीचा 'कर्रर्र' आवाज झाला. त्या क्षणी त्याला असं वाटलं की, केवळ तोच या गावाला बघत नाहीये, तर त्या काळवंडलेल्या घरांच्या खिडक्यांमागून हजारो अदृश्य डोळे त्याच्या प्रत्येक हालचालीवर नजर ठेवून आहेत.

वातावरणात आता एका विचित्र वासाचा शिरकाव झाला होता, ओली माती, सडलेली पानं आणि कशाच्या तरी जळण्याचा एक पुसटसा दर्प. सारंगने आपल्या रेकॉर्डरचं 'पॉवर' बटण ऑन केलं. त्याच्या हेडफोन्समधून एक हलकी 'हि hiss' आली आणि त्या

मागोमाग एक असं गुंजन सुरू झालं, ज्याने त्याच्या मणक्यातून एक थंड लहर पाठवली. हे गुंजन वाऱ्याचं नव्हतं, हे गुंजन निसर्गाचं नव्हतं.

तो आता एका अशा सापळ्यात शिरला होता, जिथे शिकारी आणि सावज यांमधली रेषा आवाजाच्या एका लहरीवर अवलंबून होती. निलशेतच्या मध्यभागी असलेली ती चावडी म्हणजे केवळ एक पडकी वास्तू नव्हती, तर ते एखाद्या अक्राळविक्राळ आणि प्राचीन श्वापदाचे उघडे पडलेले जड जबडे वाटत होते. काळ्या कभिन्न पाषाणात बांधलेली ही वास्तू रात्रीच्या अंधारात अधिकच गडद आणि भयाण भासत होती. त्या पाषाणांवर वर्षानुवर्षे साचलेलं शेवाळ आणि ओलावा यामुळे त्यांना एक प्रकारचा तेलकटपणा आला होता, जणू त्या भिंतींतून काळं रक्त पाझरत होतं.

चावडीचे ते अजस्त्र लाकडी खांब... एकेकाळी ते या वास्तूचा अभिमान असतील, पण आता त्यांना वाळवीने अशा प्रकारे पोखरलं होतं की त्या लाकडावर पडलेल्या सुरकुत्या एखाद्या म्हाताऱ्या माणसाच्या सुकलेल्या त्वचेसारख्या दिसत होत्या. वाळवीने खाल्लेल्या त्या छिद्रांतून रात्रीच्या वेळी वारा शिरला की, एखादा मृतात्मा दीर्घ सुसाट सोडावा तसा 'शूऽऽ' असा आवाज पूर्ण वास्तूत घुमत असे. छताची निम्मी कौलं केव्हाच उडालेली होती, त्यामुळे वरून पडणारा चांदण्याचा प्रकाश जमिनीवर एखाद्या सांगाड्याच्या हाडांसारखे पांढरे पट्टे ओढत होता.

सारंगने आपली पावलं जपून टाकत चावडीच्या मध्यभागी असलेल्या लाकडी ओट्यावर आपले उपकरणं मांडायला सुरुवात केली. तो ओटा प्रचंड थंड होता, इतका थंड की जणू खाली बर्फाची लादी असावी. त्याने जसा त्याचा जड 'साऊंड डिव्हाइसेस'चा रेकॉर्डर त्या लाकडावर ठेवला, तसा त्या पोकळ लाकडातून एक खोलवर 'धप' असा प्रतिध्वनी उमटला.

त्याला जाणवलं की, तिथल्या हवेत एक विलक्षण जडपणा आहे. तिथे धूळ होती, जळमटं होती, पण त्याहूनही जास्त तिथे एक 'उपस्थिती' होती. चावडीच्या कोपऱ्यांत असलेल्या काळोखाकडे पाहिल्यावर असं वाटत होतं की, तो अंधार नुसता प्रकाशाचा अभाव नाहीये, तर तो स्वतःच काहीतरी जिवंत आहे जे सारंगच्या प्रत्येक हालचालीवर टकामका नजर ठेवून आहे.

सारंगने थरथरत्या हाताने आपले मायक्रोफोन स्टँड्स उभे केले. जसा त्याने माईकचा 'गेन' वाढवला, तसा त्याला जाणवलं की चावडीच्या त्या काळ्या पाषाणांमधून एक सूक्ष्म थरथराट (Vibration) येत आहे. ते दगड जणू श्वास घेत होते. खांबांमधील वाळवीचा कुरतडण्याचा आवाज हेडफोनमध्ये एखाद्या लाकडी करवतीने हाडं कापल्यासारखा कर्कश ऐकू येऊ लागला.

"इथली शांतता... ही शांतता नाहीये," सारंग स्वतःशीच कुजबुजला, आणि त्याचा तो कुजबुजलेला आवाज चावडीच्या कानाकोपऱ्यात एखाद्या भयाण किंकाळीसारखा फिरून पुन्हा

त्याच्याच कानावर आदळला. त्याने वर पाहिलं, तुटलेल्या छताच्या फटीतून दिसणारा आकाशाचा तुकडा एखाद्या मेलेल्या माणसाच्या डोळ्यासारखा फिकट दिसत होता. त्या भयाण वास्तूत आता सारंग एकटा नव्हता; त्याच्या उपकरणांनी अशा काही लहरी टिपायला सुरुवात केली होती, ज्या या जगातील नक्कीच नव्हत्या.

त्याने कानावर हेडफोन्स चढवले आणि 'गेन' (Gain) वाढवला. सुरुवातीला त्याला फक्त वाऱ्याचा संथ आवाज ऐकू आला. पण जशी रात्र गडद झाली, तसं वातावरणातलं 'गुंजन' वाढू लागलं.

रात्रीचे दोन वाजले होते. आजूबाजूला इतका अंधार होता की टॉर्चच्या प्रकाशाशिवाय हाताचं बोटही दिसत नव्हतं. अचानक, त्याच्या हेडफोनमध्ये एक 'खर् खर्र' असा आवाज आला. जसा जुना रेडिओ ट्यून करताना येतो, तसा.

सारंगने भुवया उंचावल्या. "इथे सिग्नल तर नाहीत, मग हा फ्रीक्वेंसीचा आवाज कुठून येतोय?"

त्याने रेकॉर्डिंग लेव्हल्स 'पीक' वर नेल्या. आणि मग, त्याच्या काळजाचा ठोका चुकला. त्या 'स्टॅटिक' आवाजातून मानवी शब्द उमटू लागले होते.

"आई... भूक लागलीये गं... खूप दिवस झाले काहीच खाल्लं नाही..." एका लहान मुलाचा कातर आवाज.

"गप रे... बाहेर पाहू नकोस. ते गुंजन ऐकलं की डोकं फुटतंय असं वाटतं... ते जवळ येतंय..." एक वृद्ध स्त्री कुजबुजली.

सारंगच्या कपाळावर घाम फुटला. हे आवाज... हे आत्ताचे नव्हते. हे आवाज काळ गोठल्यासारखे त्या वातावरणात अडकून पडले होते. निलशेतमधील दगडांना आणि मातीला जणू आठवणींचे कान फुटले होते. त्याने याआधी 'अकॉस्टिक मेमरी'बद्दल वाचलं होतं, की काही विशिष्ट परिस्थितीत वास्तू आवाज शोषून घेतात. पण इथे ते काहीतरी वेगळं होतं. ते जिवंत होतं.

अचानक, एका अतिशय स्पष्ट आवाजाने त्याला जागं केलं. हा आवाज जुना नव्हता. तो श्वासांच्या अंतरावरून बोलला जात होता.

"तो आलाय... बघा, चावडीत बसलाय. त्याला वाटतंय की तो फक्त आवाज रेकॉर्ड करतोय. त्याला माहीत नाही... की आपण त्याला बघतोय."

सारंगने चटकन हेडफोन्स काढले. चावडीत स्मशानशांतता होती. त्याने टॉर्च मारून आजूबाजूला पाहिलं. फक्त धूळ आणि जळमटं. पण त्याच्या अंगावरचा काटा काही बसत नव्हता. "कोण आहे तिथे?" तो ओरडला, पण त्याचा आवाज त्या दाट जंगलात शोषला गेला. उत्तर आलं नाही, पण एक 'गुंजन' वाढलं. हम्मम्मम्म... हम्मम्मम्म...

सारंगला त्या आवाजाने एका जुन्या जखमेची आठवण करून दिली. तो आठ वर्षांचा असतानाचा तो प्रसंग त्याच्या डोळ्यांसमोर उभा राहिला. त्याचे वडील सैन्यदलात 'सिग्नल कोअर'मध्ये होते. फ्रिक्वेन्सी पकडणं हा त्यांचा छंद होता.

त्या उन्हाळ्यात ते कोकणातल्या त्यांच्या निर्जन वाडीवर गेले होते. तिथे एक जुनी 'बोलकी विहीर' होती. सारंगची लहान बहीण मीरा, जी पाच वर्षांची होती, ती विहिरीच्या काठावर खेळत होती. सारंग थोड्या अंतरावर आपली छोटी टेप रेकॉर्डर घेऊन पक्ष्यांचे आवाज टिपत होता.

अचानक मीरा संमोहित झाल्यासारखी विहिरीच्या काठावर उभी राहिली. तिचे डोळे विस्फारले होते. सारंगने तिला हाक मारली, पण मीराच्या कानापर्यंत त्याचे शब्द पोहोचलेच नाहीत. तिला काहीतरी वेगळंच ऐकू येत होतं. तिने विहिरीत वाकून पाहिलं आणि एका क्षणात ती खाली कोसळली.

सारंग विहिरीपाशी धावला. "मीराऽऽ!" तो ओरडला.

तिथल्या विहिरीचा नियम होता की जो आवाज आपण काढू, तो प्रतिध्वनी (Echo) म्हणून परत यायचा. पण त्या दिवशी सारंगचा आवाज परत आला नाही. विहिरीने त्याचा आवाज गिळला. आणि त्यातून एक अघोरी, थंड आवाज बाहेर आला, "मीरा आता आमची आहे... आता तुला फक्त तिची आठवण ऐकू येईल..."

मीराचा देह कधीच सापडला नाही. पण तेव्हापासून सारंगला शांततेची भीती वाटू लागली. त्याला वाटायचं की शांततेतच काहीतरी भयानक दडलेलं असतं. त्याने साऊंड इंजिनीअरिंग केलं ते केवळ एकाच आशेने, की कधीतरी कोणत्यातरी फ्रिक्वेन्सीवर त्याला मीराचा

आवाज सापडेल. निलशेतमध्ये आज त्याला तीच फ्रिक्वेन्सी पुन्हा भेटली होती.

चावडीच्या त्या कुबट अंधारात आता केवळ शांतता नव्हती, तर ती शांतता जणू श्वास घेत होती. छताच्या तुटलेल्या फटीतून पडणारा चंद्राचा फिकट प्रकाश एखाद्या पांढऱ्या प्रेतासारखा जमिनीवर पसरला होता. अचानक, चावडीच्या एका कोपऱ्यात काहीतरी कोसळल्याचा 'धप' असा आवाज झाला आणि सारंगच्या काळजाचा ठोका चुकला. त्या जुन्या, सडलेल्या लाकडी वाशांमधून काहीतरी ओंगळवाणं खाली सरकल्याचा आवाज त्याच्या तीक्ष्ण हेडफोन्सनी टिपला.

"आता पुरे झालं... मला इथून निघायलाच हवं!" सारंग मनाशीच ओरडला. त्याच्या कपाळावरून घामाचे थंड थेंब ओघळून डोळ्यात जात होते. त्याने थरथरत्या हाताने आपली जड बॅग उचलली. पण जसा त्याने बॅगचा कातडी पट्टा घट्ट पकडला, त्याच्या संपूर्ण शरीरात विजेचा एक जळजळीत झटका फिरावा तसं काहीतरी घडलं.

त्याच्या उजव्या हाताच्या तळव्यावर त्याला काहीतरी ओलं, गुळगुळीत आणि जिवंत सरपटल्याचा भास झाला. ते केवळ स्पर्श नव्हता, तर कोणीतरी त्याच्या कातडीच्या आतून सुई टोचावी तसं काहीतरी टोचत होतं.

सारंगने भीतीने दात ओठ खाल्ले आणि डाव्या हाताने टॉर्च चालू करून उजव्या हातावर प्रकाश टाकला. जे दृश्य त्याच्या समोर होतं, ते

पाहून त्याच्या घशातून एक अमानवी, गोठवणारी किंकाळी बाहेर पडली.

त्याच्या हाताच्या निळसर नसांच्या समांतर, कातडीच्या अगदी खालून, पांढऱ्या रंगाचे अतिशय बारीक, केसांसारखे तंतू वेगाने धावत होते. ते केस नव्हते... ते जिवंत होते. एखाद्या अघोरी कोळ्याने आपली जाळी विणावीत, तशी.

"बुरशी... ही बुरशी आहे!" त्याने ओळखले.

ही Cordyceps प्रकारची बुरशी होती, पण ही मानवांवर हल्ला करणारी एक प्रगत जात होती. ही बुरशी फक्त शरीरच खात नव्हती, तर ती मज्जासंस्थेशी (Nervous system) जोडून घेत होती. ही बुरशी माणसाच्या आवाजाचा 'नमुना' (Sample) घेते आणि त्याचा वापर करून इतरांना संमोहित करते.

या 'फंगल मायसेलियम' (Fungal Mycelium) म्हणजेच त्या शापित बुरशीची मुळं त्याच्या रक्तात शिरत होती. ते पांढरे तंतू त्याच्या मनगटाकडून कोपराकडे एखाद्या सापासारखे वळवळत सरकत होते.

त्याला जाणवलं की, ते तंतू केवळ सरपटत नव्हते, तर ते त्याच्या नसांना आतून कुरतडत होते. प्रत्येक हालचालीगणिक त्याच्या हेडफोनमध्ये एक विचित्र, ओला 'चप-चप' असा आवाज घुमू लागला. जणू ती बुरशी त्याच्याशी संवाद साधत होती. त्याला आता त्याच्या स्वतःच्या रक्ताचा अभिसरणाचा आवाज ऐकू येत नव्हता, तर त्याऐवजी त्या बुरशीचं ते भयानक गुंजन त्याच्या हाडांच्या आतून ऐकू

येत होतं, "हम्मम्मम्म... आता तू आमचा आहेस... आता तुझा आवाज आमचा आहे..."

टॉर्चच्या प्रकाशात त्याला दिसलं की, त्याच्या हाताची त्वचा आता हळूहळू पारदर्शक होत चालली होती आणि त्या खालचं ते पांढरं जाळं आता कोळीष्टकासारखं पसरून त्याच्या संपूर्ण शरीराचा ताबा घ्यायला सज्ज झालं होतं. सारंगच्या तोंडातून शब्द फुटत नव्हते, फक्त एक भयाण घरघर बाहेर पडत होती.

"काय आहे हे?" तो वेड्यासारखा आपला हात झटकू लागला, पण ती बुरशी त्याच्या शरीरात वेगाने पसरत होती.

त्याला आता गुंजनाचा अर्थ उमजला. हे गुंजन भूगर्भातील एका महाकाय, अतीप्राचीन बुरशीचं होतं. ही बुरशी माणसांच्या मेंदूवर ताबा मिळवून त्यांना 'न्युयरो-कंट्रोल' करायची. निलशेतचे लोक मेले नव्हते, तर ते या बुरशीचे 'यजमान' (Hosts) बनले होते. ती बुरशी त्यांचे आवाज वापरायची जेणेकरून नवीन शिकार आकर्षित होईल.

सारंगला आता चावडीच्या भिंती हालताना दिसू लागल्या. भिंतींवरची जुनी जळमटं हालू लागली आणि त्यातून पांढऱ्या रंगाचे तंतू बाहेर आले. ते तंतू एखाद्या कोळ्याच्या जाळ्यासारखे त्याच्याभोवती विणले जात होते.

सारंग लंगडत चावडीच्या बाहेर आला आणि आपल्या जीपच्या दिशेने पळाला. त्याचे शरीर जड होत होतं. कानातून रक्ताचे थेंब येत होते. कसं तरी करून त्याने गाडीचं दार उघडलं आणि आत बसला.

त्याने रेकॉर्डर बंद करायला हात नेला, पण थरथरणारं बोट 'प्ले' बटणावर पडलं.

त्याच्या हेडफोन्समध्ये त्याचाच आवाज आला.

"वाचवा! मला हे खात आहेत! माझे कान... माझे डोळे... नको मीरा! नको!"

सारंग गोठला. हे रेकॉर्डिंग त्याने कधीच केलं नव्हतं. त्याने आपल्या उपकरणाकडे पाहिलं. रेकॉर्डरवर 'FUTURE PREDICTIVE RECORDING' असं काहीतरी दिसत होतं. हाय-फ्रीक्वेंसी मायक्रोफोन्सनी वेळ आणि काळाच्या पलीकडचे आवाज टिपले होते. तो आत्ता जो आवाज ऐकत होता, तो त्याच्या स्वतःच्या मृत्यूचा आवाज होता, जो पाच मिनिटांनंतर घडणार होता.

"नाही! हे खरं नाहीये!" सारंग ओरडला. त्याला आता संपूर्ण जंगलाचा आवाज ऐकू येत होता. प्रत्येक झाड, प्रत्येक दगड त्याला बोलवत होतं.

"दादा... खाली ये ना..." पुन्हा तोच आवाज. मीराचा.

सारंगला आता स्वतःवर ताबा उरला नव्हता. त्याचे पाय आपोआप चावडीकडे वळले. बुरशीने त्याच्या मेंदूतील 'मोटर फंक्शन्स'चा ताबा घेतला होता.

चावडीच्या एका काळवंडलेल्या कोपऱ्यात, जिथे अंधार इतका दाट होता की प्रकाशाचा किरणही तिथे जाऊन गोठून जावा, तिथे ते तळघर होतं. सारंगचे पाय जड झाले होते, पण एक अदृश्य ओढ त्याला त्या

दिशेला खेचत होती. जसा त्याने जमिनीवर साचलेली धूळ आणि कुजलेली पानं बाजूला सारली, तसं त्याला लाकडाचं एक जड, अवाढव्य दार दिसलं. त्या दारावर लोखंडाच्या जाड पट्ट्या आणि गंजलेले खिळे एखाद्या राक्षसाच्या दातांसारखे बाहेर आले होते.

सारंगने आपली सर्व शक्ती एकवटून ते दार वर उचललं. लाकडाचा लाकडावर घासल्याचा एक दीर्घ, कर्कश 'कर्रर्रर्र' असा आवाज त्या शांततेचा गळा घोटत बाहेर आला. त्या उघडलेल्या पोकळीतून जो वास बाहेर आला, त्याने सारंगला मळमळून आलं. तो वास केवळ कुबट नव्हता; तो ओल्या मातीचा, सडलेल्या मांसाचा आणि कित्येक दशकांपासून साचलेल्या दहशतीचा एक अघोरी मिलाफ होता.

खाली पाहिल्यावर त्याला दगडी पायऱ्या दिसल्या. त्या पायऱ्यांवरून पाणी पाझरत होतं, पण ते पाणी नव्हतं. ते काळपट, चिकट द्रव होतं ज्यातून पांढऱ्या बुरशीचे तंतू एखाद्या जिवंत केसांसारखे बाहेर डोलत होते. सारंगने टॉर्चचा प्रकाश खाली टाकला, पण तो प्रकाशही त्या तळघराच्या तळापर्यंत पोहोचू शकला नाही. तिथला अंधार जणू प्रकाशाला गिळून टाकत होता.

जसा तो एकेक पाऊल खाली टाकू लागला, तसं भिंतींमधून येणारं 'गुंजन' अधिक तीव्र झालं. तळघराच्या भिंती काळ्या पाषाणाच्या नव्हत्या, तर त्या हजारो हाडांच्या सापळ्यांनी आणि त्यावर पसरलेल्या त्या पांढऱ्या बुरशीच्या जाळ्यांनी बनलेल्या होत्या. ते संपूर्ण तळघर

म्हणजे एखाद्या महाकाय प्राण्याचं पोट होतं, जे आजही श्वास घेत होतं.

भिंतींच्या भेगांतून लहान मुलांच्या खेळण्यांचे तुकडे, फाटलेले कपडे आणि काही जुने दागिने बाहेर डोकावत होते, निलशेतच्या त्या गायब झालेल्या लोकांच्या या शेवटच्या खुणा होत्या. पण त्या वस्तू आता निर्जीव नव्हत्या; त्या बुरशीने त्यांना आपल्या जाळ्यात इतकं घट्ट पकडलं होतं की, त्या वस्तू आता त्या अक्राळविक्राळ रचनेचा एक भाग झाल्या होत्या.

तळाशी पोहोचताच सारंगला एक अजब दृश्य दिसलं. समोर एक विशाल दालन होतं, जिथे छतापासून जमिनीपर्यंत पांढऱ्या रेशमी धाग्यांचे लोंबकळणारे पडदे होते. ते पडदे हवेने हलत नव्हते, तर त्यातून वाहणाऱ्या 'शब्दांच्या' लहरींमुळे थरथरत होते. त्या तळघराच्या मध्यभागी एक प्रचंड मोठा खड्डा होता, ज्यातून ते मुख्य 'गुंजन' बाहेर येत होतं.

त्या खड्ड्यातून निघणारे प्रतिध्वनी मानवी नव्हते, तर ते हजारो ओरडणाऱ्या आत्म्यांचे एकत्रित साऊंड ट्रॅक होते. सारंगच्या हेडफोनमध्ये आता आवाज इतका वाढला होता की त्याचे कान फुटण्याची वेळ आली होती. त्याला जाणवलं की हे केवळ तळघर नाहीये, तर हे त्या अघोरी शक्तीचं 'हृदय' आहे, जिथे मीरा त्याची वाट पाहत होती.

आतल्या भिंती माणसांच्या हाडांनी बनल्या होत्या. आणि त्या हाडांच्या सापळ्यात एक आकृती अडकली होती. ती मीरा होती... पण ती आता फक्त पाच वर्षांची मुलगी नव्हती. तिचे शरीर वाढले होते, पण ते पूर्णपणे पारदर्शक आणि पांढऱ्या तंतूंनी भरलेले होते.

"मीरा?" सारंगने रडत विचारलं.

ती आकृती वळली. तिचे डोळे नव्हते, तर तिथे फक्त दोन मोठे पांढरे फुगे होते जे धडधडत होते. तिने तोंड उघडलं आणि त्यातून सारंगच्या वडिलांचा आवाज आला, "सारंग, शांततेचा आवाज ऐकलास का?"

मीराने आपला पांढरा तंतूंसारखा हात सारंगच्या तोंडावर ठेवला. सारंगला आता वेदना होत नव्हत्या, तर त्याला एक विचित्र आनंद मिळू लागला. त्याला जगातील सर्व आवाज एकाच वेळी ऐकू येत होते. त्याला त्या बुरशीचा इतिहास समजला. ही बुरशी युगायुगांपासून पृथ्वीच्या पोटात होती, मानवांच्या आवाजाची वाट पाहत.

सारंगचे अस्तित्व संपले. त्याचे मांस, हाडे आणि त्याचे 'आवाज' त्या महाकाय बुरशीच्या जाळ्यात विलीन झाले.

निलशेत पुन्हा एकदा शांत झाले.

पण ती शांतता आभासी होती. आता त्या मेडिटेशन ॲपच्या माध्यमातून हे 'गुंजन' कोट्यवधी लोकांच्या कानात शिरणार होते. सारंगने रेकॉर्ड केलेली ती 'शुद्ध शांतता' ही प्रत्यक्षात त्या अघोरी बुरशीचे निमंत्रण होते.

पुण्यातील बाणेर भागातील एका आलिशान आयटी पार्कच्या दहाव्या मजल्यावर 'ट्रँक्विलिटी' (Tranquility) या मेडिटेशन ॲपचं मुख्यालय होतं. सारंगने पाठवलेला तो शेवटचा डेटा आणि त्याचे रेकॉर्डर एका कुरिअर कंपनीने ऑफिसमध्ये पोहोचवले होते.

मुख्य साऊंड इंजिनीअर, अनिकेत, सारंगचा जुना मित्र होता. सारंग गेल्या १५ दिवसांपासून नॉट-रीचेबल होता, त्यामुळे अनिकेत काळजीत होता. पण जेव्हा त्याने तो रेकॉर्डर पाहिला, तेव्हा त्याला वाटलं की कदाचित सारंग कामात मग्न असावा.

"अनिकेत सर, हे बघा... सारंगने पाठवलेला साऊंड ट्रॅक. 'निलशेत सायलेन्स' असं नाव दिलंय त्याने," त्याचा ज्युनिअर असिस्टंट म्हणाला.

अनिकेतने आपले हाय-एंड स्टुडिओ हेडफोन्स लावले. त्याने फाईल 'प्ले' केली. सुरुवातीला त्याला काहीच ऐकू आलं नाही. पूर्ण शांतता. पण हळूहळू, एक अतिशय बारीक, लयबद्ध आवाज सुरू झाला. तो आवाज एखाद्या आईने बाळाला झोपवताना गायलेल्या अंगाईसारखा होता, पण त्यात एक अनाकलनीय घरघर होती.

"व्वा! काय रेकॉर्डिंग आहे! इतकी शुद्ध शांतता मी कधीच ऐकली नव्हती," अनिकेत डोळे मिटून म्हणाला. त्याला जाणवलं की त्याच्या मेंदूच्या नसा शिथिल होतायत. पण त्याला हे माहीत नव्हतं की, त्या आवाजाच्या माध्यमातून त्या अघोरी बुरशीचे 'डिजिटल व्हायब्रेशन्स' त्याच्या कानातून थेट मेंदूत शिरत होते.

त्या रात्री 'ट्रँक्विलिटी' ॲपवर एक नवीन अपडेट आलं, 'The Himalayan Silence: Lost Village Tracks'. जगभरातील पाच लाख युजर्सनी ते अपडेट डाऊनलोड केलं.

रात्रीच्या वेळी, जेव्हा लोक शांत झोपण्यासाठी हे ट्रॅक ऐकू लागले, तेव्हा शहरातील वातावरणात एक विचित्र बदल झाला.

कोथरूडमधील एका फ्लॅटमध्ये, नेहा नावाची एक तरुण मुलगी हे ट्रॅक ऐकत होती. अचानक तिला तिच्या कानातून काहीतरी बाहेर येत असल्याचा भास झाला. तिने आरशात पाहिलं. तिच्या कानाच्या छिद्रातून पांढऱ्या रंगाचे बारीक, रेशमी धागे बाहेर येत होते. ते धागे जिवंत होते! ते हवेत हालचाल करत होते, जणू काहीतरी शोधत होते.

नेहाला ओरडायचं होतं, पण तिची जीभ जड झाली होती. तिने स्वतःचा हात पाहिला; त्वचेच्या खाली निळ्या नसांच्या ऐवजी आता पांढरे 'तंतू' वेगाने धावत होते. तिला आता भिंतींच्या पलीकडचे आवाज ऐकू येऊ लागले. शेजारच्या घरात काय बोलणं सुरू आहे, रस्त्यावरून कोण चालतंय... इतकंच नाही, तर तिला त्या लोकांच्या मनातले विचारही 'आवाजाच्या' स्वरूपात ऐकू येत होते.

शहरातील शेकडो घरांमध्ये हेच घडत होतं. जे लोक हेडफोन लावून ते 'गुंजन' ऐकत होते, ते आता माणसांऐवजी त्या महाकाय बुरशीचे 'रीसीव्हर्स' बनले होते.

दुसऱ्या दिवशी अनिकेत ऑफिसला पोहोचला, तेव्हा वातावरण पूर्णपणे बदललेलं होतं. ऑफिसमधील अनेक कर्मचारी आपापल्या

केबिनमध्ये शांत बसले होते. कोणाचंही लक्ष कामात नव्हतं. ते सर्वजण जणू काहीतरी 'ऐकण्यात' मग्न होते.

अनिकेतने त्याच्या केबिनचा दरवाजा उघडला. त्याचा असिस्टंट तिथेच बसला होता.

"राहुल, हे काय चाललंय? सगळे इतके शांत का आहेत?" अनिकेतने विचारलं.

राहुल हळूहळू वळला. अनिकेतची किंकाळीच बाहेर पडली. राहुलच्या डोळ्यांच्या बाहुल्या पूर्णपणे पांढऱ्या झाल्या होत्या. त्याच्या तोंडातून लाळेऐवजी पांढरे, चिकट तंतू लोंबकळत होते.

"सर... शांतता ऐका... दादा बोलतोय..." राहुलचा आवाज आता मानवी नव्हता. तो सारंगच्या आवाजात बोलत होता.

अनिकेतने घाबरून आपला मोबाईल काढला आणि सारंगचं रेकॉर्डिंग डिलीट करण्याचा प्रयत्न केला. पण त्याचा मोबाईल आता त्याच्या ताब्यात नव्हता. मोबाईलच्या स्क्रीनवर त्या अघोरी बुरशीचं जाळं पसरलं होतं. अचानक, स्टुडिओमधील सर्व स्पीकर्समधून एकच आवाज घुमला, 'हम्मम्मम्म... हम्मम्मम्म...'

तो आवाज इतका तीव्र होता की ऑफिसच्या खिडक्यांच्या काचा फुटल्या. अनिकेतचे कान फुटले आणि रक्ताची धार वाहू लागली. पण त्याला वेदना जाणवत नव्हत्या. त्या रक्ताच्या थेंबातूनही आता पांढरे तंतू बाहेर येत होते.

अनिकेत पळत पळत लिफ्टपाशी आला, पण लिफ्टचे दरवाजे उघडताच आतून रक्ताने माखलेल्या आणि बुरशीने वेढलेल्या प्रेतांचा ढीग बाहेर आला. ही ती लोकं होती, ज्यांच्या शरीराने त्या बुरशीला विरोध केला होता. बुरशीला फक्त 'आवाज' हवा होता, माणसाचं शरीर हे फक्त एक साधन होतं.

अनिकेतने स्टेअरकेसने खाली धाव घेतली. रस्त्यावर येताच त्याने पाहिलं की संपूर्ण पुणे शहर स्तब्ध झालं होतं. ट्रॅफिक सिग्नलवर गाड्या थांबल्या होत्या, पण कोणीही हॉर्न वाजवत नव्हतं. लोक गाड्यांच्या बाहेर पडून आकाशाकडे पाहत उभे होते. प्रत्येकाच्या कानातून ते पांढरे तंतू बाहेर येऊन हवेत डोलत होते.

ते सर्वजण एकाच तालात डोलत होते, जणू एका अदृश्य 'कंडक्टर'च्या इशाऱ्यावर नाचणारे ते बाहुले होते.

अचानक अनिकेतच्या खिशातला मोबाईल वाजू लागला. त्याने थरथरत्या हाताने फोन उचलला. व्हिडिओ कॉल होता. स्क्रीनवर सारंगचा चेहरा दिसत होता, पण तो चेहरा सडलेला होता, त्यातून बुरशीचे जाळे बाहेर आले होते.

"अनिकेत... तू का पळतोयस? शांतता खूप सुंदर आहे... बघ, आता आपण सगळे एकच आहोत. आता कोणीच कोणाचं गुपित लपवू शकणार नाही. कारण आपण आता 'एकच आवाज' आहोत!"

अनिकेतला जाणवलं की त्याचे पाय आता जमिनीला चिकटले आहेत. डांबरी रस्त्यातून पांढरे तंतू बाहेर येऊन त्याच्या पायांना वेढत

होते. त्याने आकाशाकडे पाहिलं. त्याला आता ढगांच्या मागे एक महाकाय आकृती दिसू लागली. ती आकृती म्हणजे निलशेतची ती बुरशी होती, जी आता 'डिजिटल क्लाउड'च्या माध्यमातून संपूर्ण पृथ्वीला कवेत घेत होती.

अनिकेतने आपले डोळे मिटले. शेवटच्या क्षणी त्याला त्याच्या आईचा आवाज ऐकू आला, पण तो आवाजही आता त्या बुरशीच्या आवाजात मिसळला होता.

"अनिकेत... बाळ... शांत हो... ऐक..."

पुणे शहर आता 'मृतांचं शहर' उरलं नव्हतं, तर ते एका 'महाकाय सजीव यंत्रा'चा भाग बनलं होतं. आवाजाच्या लहरी आता फक्त हवेतून नाही, तर माणसांच्या एकमेकांशी जोडलेल्या नसांतून वाहत होत्या.

निलशेतचं ते विस्मृतीतलं गुंजन आता जगाचं भविष्य बनलं होतं.

कॅलिफोर्नियाच्या सांता क्लारा खोऱ्यात, जिथे जगातील सर्वात शक्तिशाली तंत्रज्ञान कंपन्यांची मुख्यालये आहेत, तिथे एक अवाढव्य काचेची वास्तू उभी होती. 'ट्रँक्विलिटी इंक.' (Tranquility Inc.). हे केवळ एक कार्यालय नव्हतं, तर कोट्यवधी लोकांच्या मानसिक शांततेचं केंद्र होतं. त्यांच्या 'क्लाउड सर्व्हर रूम'मध्ये, जिथे हजारो संगणक रात्रंदिवस गूंज करत असतात, तिथे 'मार्क' नावाचा एक वरिष्ठ डेटा-अनॅलिस्ट रात्रीच्या शिफ्टला होता.

बाहेर सकाळचा कोवळा प्रकाश पडला होता, पण सर्व्हर रूमच्या आत फक्त निळ्या आणि हिरव्या एलईडी लाईट्सचा मंद प्रकाश चमकत होता. वातानुकूलित यंत्रणेचा एक थंडगार सुळसुळाट तिथे सतत असायचा. मार्क आपल्या डेस्कवर बसून जगभरातील 'डेटा ट्रॅफिक'वर नजर ठेवून होता. अचानक, त्याच्या मॉनिटरवर एक लाल रंगाचा अलर्ट फ्लॅश झाला.

"Data Transfer Rate: EXCEEDED. Bandwidth: UNLIMITED."

मार्कच्या भुवया उंचावल्या. "अनलिमिटेड? हे तांत्रिकदृष्ट्या अशक्य आहे," तो पुटपुटला. त्याने कीबोर्डवर बोटं वेगाने फिरवली. त्याला असं दिसलं की, भारतातील एका विशिष्ट सर्व्हरवरून (पुणे हब) प्रचंड प्रमाणात डेटा अपलोड होत आहे. हा डेटा जगातील सर्व ३०० मिलियन युजर्सच्या मोबाईलमध्ये 'पुश नोटिफिकेशन' न देताच आपोआप शिरत होता.

त्या फाईलचं नाव होतं, 'The Ultimate Echo: 0.0 Hz'.

मार्कच्या मनात कुतूहल जागृत झालं. एक साऊंड इंजिनीअर म्हणून त्याला नवनवीन फ्रिक्वेन्सी ऐकण्याची सवय होती. त्याने आपले सोन्याच्या तारांचे कोटिंग असलेले महागडे 'पायोनियर' हेडफोन्स कानावर चढवले. त्याने त्या '0.0 Hz' फाईलवर क्लिक केलं.

सुरुवातीला, त्याच्या कानात एक भयानक पोकळी निर्माण झाली. अशी शांतता त्याने त्याच्या आयुष्यात कधीच अनुभवली नव्हती. जणू

त्याच्या कानाचे पडदे फाडून कुणीतरी आतली हवा खेचून घेतली आहे. पण पाच सेकंदानंतर, त्या शांततेतून एक आवाज उमटू लागला.

तो आवाज एका माणसाचा नव्हता. तो हजारो, लाखो आवाजांचा एक संमिश्र थरकाप होता. त्यात एका लहान मुलीचा (मीरा) निरागस पण भयाण सूर होता, एका धापा टाकणाऱ्या माणसाचा (सारंग) केविलवाणा ओरडा होता, आणि पुण्यातील लाखो लोकांच्या एकत्रित श्वासांची घरघर होती.

तो आवाज हेडफोनमधून येत नव्हता... तो मार्कच्या डोक्याच्या आतून येत असल्यासारखा वाटत होता.

"मार्क... तुला शांतता हवी होती ना?" एक परिचित आवाज आला. मार्क शॉक झाला, कारण तो आवाज त्याच्या मृत वडिलांचा होता!

"हे कसं शक्य आहे? हा साऊंड ट्रॅक माझे विचार कसे वाचतोय?" मार्क वेड्यासारखा ओरडला. त्याने हेडफोन्स काढण्याचा प्रयत्न केला, पण त्याचे हात पॅरालाइज्ड झाल्यासारखे जागीच गोठले.

त्या सर्व्हर रूमच्या गारठ्यात मार्कने पाहिलं की, त्याच्या कीबोर्डच्या फटीतून काहीतरी पांढरं बाहेर येत आहे. सुरुवातीला त्याला वाटलं की ती धूळ आहे, पण नाही. ते पांढरे, रेशमी आणि पारदर्शक तंतू होते. त्या 'ट्रँक्विलिटी' सर्व्हरच्या हार्ड डिस्कमधून ते तंतू जिवंत होऊन बाहेर पडत होते.

मार्कच्या हाताच्या नसा आता काळवंडू लागल्या. त्याला आपल्या रक्ताचा वेगवान प्रवाह ऐकू येत होता, पण त्या रक्तासोबत काहीतरी

वेगळंच वाहत होतं. त्याच्या डोळ्यांच्या समोर स्क्रीनवर डेटा ग्राफ आता मानवी मज्जासंस्थेच्या (Nervous System) आकारात बदलला होता.

अचानक, हेडफोनमधील तो लाखो आवाजांचा संच एकाच वेळी ओरडला:

"तुम्ही तयार आहात का? शांतता येतेय..."

त्या क्षणी, मार्कच्या कानाच्या छिद्रातून एक अत्यंत बारीक, पांढरा 'मायसेलियम'चा तंतू बाहेर आला. त्याने मार्कच्या चेहऱ्यावर एखाद्या कोळ्याच्या जाळ्यासारखा विळखा घातला. मार्कचं तोंड उघडलं गेलं, पण त्याच्या घशातून आवाज नाही, तर पांढरी बुरशी बाहेर आली. त्याचे डोळे पूर्णपणे पांढरे झाले. आता तो मार्क उरला नव्हता, तो 'ट्रँक्विलिटी' सर्व्हरचा एक जिवंत भाग बनला होता.

केवळ मार्कच नाही, तर त्या क्षणी जगातील कोट्यवधी लोकांच्या खिशात असलेले मोबाईल एकाच वेळी 'व्हायब्रेट' झाले. लंडन, न्यूयॉर्क, टोकियो, मुंबई... प्रत्येक शहरात लोक स्तब्ध झाले. ज्यांनी हेडफोन्स लावले होते, ते जागीच 'यजमान' (Hosts) बनले. ज्यांनी लावले नव्हते, त्यांच्या घरातील स्मार्ट स्पीकर्स, टेलिव्हिजन आणि लॅपटॉपमधून ते अघोरी गुंजन प्रक्षेपित होऊ लागलं.

विमाने हवेतच दिशाहीन झाली, कारण वैमानिकांच्या मेंदूवर त्या बुरशीने ताबा मिळवला होता. रस्ते शांत झाले. जगातील सर्व

कोलाहल थांबला. उरलं होतं ते फक्त एकच वैश्विक गुंजन—'हम्मम्मम्म... हम्मम्मम्म...'

निलशेतच्या त्या छोट्याशा गावातून सुरू झालेलं ते जैविक आणि डिजिटल वादळ आता संपूर्ण पृथ्वीला आपल्या कवेत घेऊन बसलं होतं. निसर्गाने मानवाच्याच तंत्रज्ञानाचा वापर करून मानवाला त्याच्या मूळ रूपात, म्हणजेच मातीत आणि आवाजात विलीन केलं होतं.

सर्व्हर रूममधील त्या मॉनिटरवर आता एकच वाक्य सतत फ्लॅश होत होतं:

"System Status: 100% Integrated. Earth.wav - Recorded."

मार्कचं शरीर आता त्या सर्व्हर रॅकशी पूर्णपणे जोडलं गेलं होतं. त्याचे पांढरे पडलेले डोळे स्क्रीनकडे पाहत होते. संपूर्ण जगातील मानवी चेतना आता एका 'फाईल'मध्ये साठवली गेली होती. आता दुःख नव्हतं, स्पर्धा नव्हती, द्वेष नव्हता... होती ती फक्त एक अथांग, अक्राळविक्राळ आणि शापित शांतता.

पृथ्वी आता अंतराळात एका निर्जीव ग्रहासारखी फिरत होती, पण जर कुणी अत्यंत संवेदनशील मायक्रोफोन लावून तिचं निरीक्षण केलं असतं, तर त्याला एका लहान मुलीचं, मीराचं हसणं ऐकू आलं असतं, ज्याच्या मागे लाखो लोकांच्या श्वासांचा प्रतिध्वनी उमटत होता.

मानवाचा शेवट रक्ताने झाला नाही, तर एका आवाजाने झाला... एका अशा आवाजाने, ज्याला 'प्रतिध्वनी' नव्हता.

काही वर्षांनंतर, जर दुसऱ्या ग्रहावरील कुणी संशोधक पृथ्वीवर आले, तर त्यांना इथे फक्त पडक्या इमारती, गंजलेलं लोखंड आणि प्रत्येक भिंतीवर, प्रत्येक झाडावर पसरलेली ती पांढरी, मऊ बुरशी दिसेल. त्यांना वाटेल की हे एक शांत जग आहे.

पण जसे ते त्यांचे पाय या मातीवर ठेवतील, तसे त्यांच्या पायाखालून एक कंपन निर्माण होईल. आणि मग, जमिनीच्या खोल पोटातून एक जुना, साचलेला आवाज बाहेर येईल...

"तू आलास? हेडफोन काढू नकोस... आता तू आमचा आहेस!"

निलशेतचं गुंजन कधीच थांबणार नव्हतं. ते आता विश्वाच्या पोकळीत प्रवासाला निघालं होतं.

समाप्त.

गंधाचे गूढ: मृत्यूचा सुवास-
"द ओल्फॅक्टरी सायफर"

आर्यनच्या प्रयोगशाळेत शिरणे म्हणजे जगातील सर्व स्मृतींच्या संग्रहालयात पाऊल ठेवण्यासारखे होते. ही लॅब एखाद्या सामान्य वैज्ञानिक जागेसारखी नव्हती; तिथे काचेच्या हजारो लहान कुप्या होत्या, ज्यामध्ये जगातील प्रत्येक कोपऱ्याचा गंध कैद होता. आफ्रिकेतील पावसाळी मातीपासून ते पॅरिसच्या गल्लीतील जुन्या कागदांपर्यंत.

आर्यन हा जगातील त्या मोजक्या सात लोकांपैकी एक होता, ज्यांना परफ्यूम उद्योगात 'नोझ' (Nose) म्हटले जाते. पण आर्यनची शक्ती त्या सात जणांपेक्षाही अफाट होती. त्याच्यासाठी डोळे हे फक्त रस्ता पाहण्यासाठी होते, खरे जग तो त्याच्या नाकाने 'पाहत' असे.

त्याच्यासाठी मानवी संवाद हा शब्दांचा नव्हता. जेव्हा एखादा क्लायंट त्याच्यासमोर बसायचा, तेव्हा आर्यनला त्या व्यक्तीच्या बोलण्यापेक्षा त्याच्या शरीरातून उत्सर्जित होणाऱ्या गंधांवरून त्याचे सत्य कळायचे. "तुम्ही आज सकाळी घाईत होतात," आर्यन एकदा एका मोठ्या कंपनीच्या सीईओला म्हणाला होता. "तुमच्या घामात 'कोर्टिसोल'चा वास जास्त आहे, म्हणजे तुम्ही तणावात आहात.

आणि तुमच्या कपड्यांवरून येणारा 'लॅव्हेंडर'चा हलका स्पर्श सांगतोय की तुम्ही सकाळी तुमच्या मुलीला मिठी मारली होती. तिने लॅव्हेंडर शॅम्पू वापरला होता, बरोबर?"

तो सीईओ अवाक झाला होता. आर्यनसाठी माणसे म्हणजे चालती-बोलती 'गंधांची पुस्तके' होती. तो एखाद्याच्या श्वासावरून सांगू शकत होता की त्या व्यक्तीने सकाळी दालचिनीचा चहा पिला आहे की ओट्स खाल्ले आहेत. पण हीच शक्ती त्याचा शापही होती. त्याला जगातील घाण, सडलेले पदार्थ आणि लोकांच्या मनातील कुबट विचारही तितक्याच तीव्रतेने जाणवत असत.

आर्यनच्या आयुष्यात एक मोठी पोकळी होती. त्याने जगातील सर्व महागडे सुगंध तयार केले होते, ज्यांनी कंपन्यांना करोडो रुपये मिळवून दिले. पण त्याला असा एक 'सिग्नेचर सुगंध' हवा होता, जो केवळ परफ्यूम नसेल. त्याला असा गंध हवा होता जो माणसाला काळाच्या पलीकडे घेऊन जाईल. असा गंध जो श्वास घेताच माणसाचे हृदय धडधडणे थांबवेल आणि त्याला अनंत शांततेची जाणीव करून देईल.

"सर, अजून एक रिजेक्शन?" त्याचा असिस्टंट, राहुलने विचारले, जेव्हा आर्यनने नुकताच तयार केलेला एक नमुना कचऱ्यात टाकला.

"याला आत्मा नाहीये, राहुल," आर्यनने वैतागून आपले मास्क काढले. "हे फक्त गुलाबाचे अर्क आणि कस्तुरीचे मिश्रण आहे. मला ते नकोय. मला असा वास हवाय जो माणसाला 'स्तब्ध' करेल. जो श्वासात शिरताच जगाचा कोलाहल शांत करेल."

त्याच दिवशी दुपारी, जेव्हा बाहेर पाऊस पडत होता, एका कुरिअर बॉयने लॅबमध्ये एक लाकडी खोका आणून दिला. त्यावर कोणताही पत्ता नव्हता, पाठवणाऱ्याचे नाव नव्हते. फक्त आर्यनचे नाव सोन्याच्या अक्षरात कोरले होते.

आर्यनने सावधपणे तो खोका उघडला. आत मखमली कापडात गुंडाळलेली एक छोटी, निळसर रंगाची काचेची कुपी होती. ती कुपी साधी नव्हती; तिचा आकार एखाद्या मानवी हृदयासारखा होता आणि त्यातील द्रव पदार्थ पारा (Mercury) असल्यासारखा चमकत होता.

"हे काय आहे?" राहुलने जवळ येत विचारले.

"दूर राहा," आर्यनने त्याला इशारा केला. त्याचे नाक आधीच त्या कुपीतून झिरपणाऱ्या सूक्ष्म कणांचा वेध घेत होते. कुपी बंद असूनही, आर्यनला हवेत एक विचित्र जडपणा जाणवला.

त्याने कुपीचे टोपण हळूच उघडले. फक्त एक मिलिमीटर. आणि त्याने एक अतिशय छोटा, नियंत्रित श्वास घेतला.

क्षणात आर्यनच्या पायाखालची जमीन सरकली. त्याला लॅबचे दिवे अंधुक झाल्यासारखे वाटले. त्याला चक्कर आली आणि तो त्याच्या खुर्चीला धरून बसला. त्याचा श्वास अडकला होता, पण भीतीमुळे नाही... तर एका विलक्षण शांततेमुळे.

तो गंध फुलांचा नव्हता, ज्याने मन प्रसन्न होते. तो फळांचा नव्हता, ज्याने ताजेपणा येतो. तो गंध अतिशय थंड होता. त्यात जुन्या बर्फाचा,

जमिनीच्या खोल थरातील ओलाव्याचा आणि 'शुद्ध शून्यतेचा' अंश होता.

आर्यनला भास झाला की तो एका अशा जागी उभा आहे जिथे आवाज पोहोचू शकत नाही. जिथे वेळ थांबली आहे. जिथे शरीराचे अस्तित्व संपले आहे आणि फक्त जाणीव उरली आहे. हा गंध होता, 'मृत्यूच्या पाच सेकंद आधीची शांतता'.

"सर! तुम्ही ठीक आहात का?" राहुलने त्याला हलवले.

आर्यनने कुपी घट्ट बंद केली. त्याचे कपाळ घामाने डबडबले होते. त्याचे हृदय वेगाने धडधडत होते, जणू शरीर त्या 'शांततेच्या' गंधाविरुद्ध बंड करत होते.

"हे अशक्य आहे," आर्यन पुटपुटला, त्याचा आवाज कापत होता. "हा गंध निसर्गात अस्तित्वातच नाही. पृथ्वीवरील कोणतेही फूल किंवा कोणताही प्राणी असा वास सोडू शकत नाही. हा कृत्रिम नाहीये... हा 'काढला' गेला आहे."

"कुठून?" राहुलने विचारले.

आर्यनने त्या कुपीकडे पाहिले. "कुणीतरी मरणाऱ्या माणसाच्या शेवटच्या श्वासातून हा अर्क संकलित केला आहे. ही केवळ चव किंवा स्पर्श नाही, राहुल. हे विज्ञानाचं ते शिखर आहे जिथे मानवी आत्मा आणि गंध एकरूप होतात."

आर्यनला समजले होते की त्याचा शोध संपला आहे, पण एका नव्या दहशतीची सुरुवात झाली आहे. त्या कुपीच्या तळाशी एक

लहानशी चिठ्ठी होती, ज्यावर फक्त एक शब्द लिहिला होता: 'सिग्नम' (Signum).

आर्यनने खिडकीबाहेर पाहिले. बाहेरचा पाऊस आता त्याला वेगळा वाटत होता. त्याला समजले होते की, ज्याप्रमाणे विहान चवीच्या मागे लागून उद्ध्वस्त झाला आणि आर्थर स्पर्शाच्या मागे लागून संपला, त्याचप्रमाणे हा 'सुगंध' त्याला एका अशा अंधाऱ्या मार्गावर घेऊन जाणार होता, जिथून परतीचा कोणताही रस्ता नव्हता.

"राहुल, गाडी काढ," आर्यन गंभीरपणे म्हणाला. "आपल्याला त्या जुन्या परफ्यूम फॅक्टरीमध्ये जायचं आहे, जिचा उल्लेख सोमा-टेकच्या गुप्त फाईल्समध्ये होता. हा गंध तिथेच तयार झाला असणार."

आर्यनने ती कुपी आपल्या कोटच्या खिशात काळजाशी धरून ठेवली. त्याला माहित नव्हते की, तो ज्या वासाचा वेध घेत होता, तो वास आता त्यालाच गिळंकृत करायला तयार झाला होता.

आर्यनच्या हातातील ती छोटी कुपी आता एखाद्या जिवंत हृदयासारखी धडधडत असल्याचा भास त्याला होत होता. त्यातील तो 'मृत्यूच्या शांततेचा' गंध त्याच्या नसांमध्ये थिजला होता. त्याने पुन्हा एकदा ती चिठ्ठी वाचली. त्यातील अक्षरे साधी नव्हती, ती रक्तासारख्या गडद शाईने लिहिलेली होती.

"सोमा-टेक आणि अंबर रूमचे प्रयोग अपूर्ण होते. चव आणि स्पर्श केवळ शरीर संपवू शकतात, पण 'वास' थेट आत्म्यावर राज्य करतो. तुला जर 'अंतिम गंध' शोधायचा असेल, तर 'द फॅक्टरी' मध्ये ये."

आर्यनला पाच वर्षांपूर्वीच्या त्या बातम्या आठवल्या, ज्या जगाने 'अपघात' म्हणून विसरून टाकल्या होत्या. आर्थर व्हॅन्स—ज्याने स्पर्श गमावला आणि विहान—ज्याने चव गमावली. आर्यनला माहीत होतं की ते अपघात नव्हते, ते विज्ञानाचे अक्राळविक्राळ बळी होते. सोमा-टेकच्या त्या राखेखाली अजूनही काहीतरी धगधगत होतं. एक असा गुप्त गट, जो मानवी संवेदनांच्या लिलावात आपला शेवटचा पत्ता खेळायला तयार झाला होता. आणि तो पत्ता होता— गंध.

"सर, आपण खरोखर तिथे जाणार आहोत का?" राहुलने विचारले. त्याच्या आवाजात भीती स्पष्ट दिसत होती. "ती जागा शहराबाहेरच्या एका निर्जन भागात आहे. लोक म्हणतात तिथे जुन्या केमिकल गॅसमुळे झाडंही काळी पडली आहेत."

"राहुल, जो गंध त्या कुपीत आहे, तो शोधण्यासाठी मी नरकातही जाईन," आर्यनने थंडपणे उत्तर दिले. त्याने आपला कोट चढवला आणि गाडीची चावी उचलली.

मुंबईच्या गजबजाटापासून खूप दूर, एका खाडीच्या पलीकडे असलेल्या 'बँडन परफ्यूमरी' समोर आर्यनची गाडी थांबली. ही जागा १९७० च्या दशकात बंद पडली होती, असे कागदोपत्री सांगितले जायचे. पण समोरचे लोखंडी दरवाजे आणि तिथली कडेकोट सुरक्षा काही वेगळंच सांगत होती.

आर्यन गाडीतून उतरला. त्याने मास्क लावला नव्हता. त्याला तिथली हवा चाखायची होती. त्याने एक दीर्घ श्वास घेतला आणि त्याचा चेहरा विटला.

"काय वास आहे हा?" राहुलने नाक दाबले. "सडलेली गटारं आणि कस्तुरी?"

"नाही राहुल," आर्यन सावधपणे पुढे सरसावला. "हा वास सडलेल्या फुलांचा आणि कस्तुरीचा एक भयावह संगम आहे. जणू कुणीतरी हजारो गुलाबांच्या पाकळ्यांवर प्रेतं ठेवून त्यांना कुजवलं आहे. हा विरोधाभासाचा वास आहे. सौंदर्य आणि विनाशाचा एक विचित्र खेळ."

दरवाजा आपोआप उघडला. आतलं वातावरण एखाद्या जुन्या चर्चसारखं शांत पण भयावह होतं. हवेत एक जडपणा होता जो छातीवर दबाव निर्माण करत होता. तिथे कोणत्याही मशीनचा आवाज नव्हता, फक्त एका द्रवाच्या टिप-टिप पडण्याचा आवाज येत होता.

अंधाऱ्या गल्लीतून एक स्त्री बाहेर आली. तिने पांढरा शुभ्र लॅब-कोट घातला होता आणि तिच्या चेहऱ्यावर कार्बन-फिल्टरचा मास्क होता. तिच्या डोळ्यांत एक अशी चमक होती जी आर्यनला ओळखीची वाटली—ती एका अशा वैज्ञानिकाची चमक होती ज्याने आपली माणुसकी विज्ञानाच्या वेदीवर बळी दिली आहे.

"आर्यन व्हॅन्स," ती स्त्री म्हणाली. तिचा आवाज मास्कच्या मागून काहीसा घुमल्यासारखा येत होता. "जगातील सर्वात तीक्ष्ण नाकाचा मालक अखेर आपल्या घरी परतला आहे."

"तू कोण आहेस? आणि सोमा-टेकशी तुझा काय संबंध?" आर्यनने विचारले, त्याचे हात खिशात असलेल्या अमोनिया स्प्रेवर घट्ट झाले होते.

"माझे नाव डॉ. साया. मी सोमा-टेकच्या त्या गुपित प्रकल्पाची 'घोस्ट आर्किटेक्ट' आहे. एलेनाने स्पर्श शोधला, झॉर्गनने चव शोधली, पण मी शोधला आहे— ईथर-९ (Ether-9)."

सायाने मास्क काढला. तिचा चेहरा पांढराफटक होता, जणू तिने वर्षानुवर्षे सूर्यप्रकाश पाहिला नव्हता. तिने एका काचेच्या भिंतीकडे इशारा केला. त्या पलीकडे डझनभर लोक बेडवर शांत झोपलेले होते. त्यांच्या नाकातून काचेच्या नळ्या थेट एका मोठ्या टाकीला जोडलेल्या होत्या.

"हे लोक कोण आहेत? साया, तू हे काय करत आहेस?" आर्यन ओरडला.

"हे लोक मरत नाहीयेत, आर्यन. हे 'अमर' होत आहेत," सायाने आनंदाने सांगितले. "आम्ही 'ईथर-९' नावाचा एक असा गंध बनवला आहे जो मेंदूच्या 'अमिग्डाला' आणि 'हिपोकॅम्पस'ला एका कायमस्वरूपी लूपमध्ये अडकवून टाकतो. हा गंध श्वासात घेताच माणूस त्याच्या आयुष्यातील सर्वात प्रिय स्मृतीमध्ये कैद होतो. त्याला

तहान लागत नाही, भूक लागत नाही, वेदना जाणवत नाही. तो फक्त त्या एका 'सुगंधित क्षणात' जिवंत राहतो."

"पण हा गंध तयार करण्यासाठी तुला काय हवंय?" आर्यनने विचारले.

"मला तुझी गरज आहे, आर्यन," साया त्याच्या जवळ आली. "ईथर-९ अजूनही अस्थिर आहे. काही लोकांसाठी तो गंध सुखाचा होतो, तर काही जणांसाठी तो त्यांच्या सर्वात मोठ्या दहशतीत बदलतो. तुझी वासाची समज इतकी सूक्ष्म आहे की, तू त्या गंधातील तो एक 'अणु' (Molecule) शोधू शकतोस जो याला स्थिर करेल. मला तुझ्या मेंदूचा तो डेटा हवा आहे जेव्हा तू ईथर-९ चा अनुभव घेतोस."

"तू माणसांना त्यांच्या आठवणींच्या पिंजऱ्यात कैद करतेयस!" आर्यन रागाने म्हणाला.

"पिंजरा? आर्यन, बाहेरचं जग बघ. तिथे प्रदूषण आहे, द्वेष आहे, गरिबी आहे. जर तुला एका गुलाबाच्या सुगंधात आणि तुझ्या प्रिय व्यक्तीच्या मिठीत कायमचं राहता आलं, तर तू बाहेर कशाला येशील? हाच तर खरा स्वर्ग आहे." सायाने एका लहानशा बटणाला स्पर्श केला आणि आर्यनच्या समोरच्या एका चेंबरमधून एक निळसर धूर बाहेर आला.

"नको! साया, थांबव हे!" आर्यन मागे हटला, पण तिथल्या व्हेंटिलेशन सिस्टिमने तो गंध संपूर्ण हॉलमध्ये पसरवला होता.

आर्यनने नाक दाबण्याचा प्रयत्न केला, पण तो सुगंध इतका सूक्ष्म होता की तो त्याच्या त्वचेच्या छिद्रांतूनही शिरत होता. त्याला अचानक त्याच्या लहानपणीच्या घराचा वास आला. त्याला त्याच्या आईच्या हाताच्या भाकरीचा आणि त्या मातीच्या चुलीचा सुगंध आला. तो इतका प्रबळ होता की आर्यनचे गुडघे टेकले गेले.

"श्वास घे, आर्यन. फक्त एक दीर्घ श्वास," सायाचा आवाज आता खूप दुरून आल्यासारखा वाटत होता. "तुला तुझ्या आयुष्यातील तो सर्वात सुंदर दिवस पुन्हा जगायचा नाही का?"

आर्यनच्या डोळ्यांसमोर अंधारी येऊ लागली. त्याला समजले की, सायाने त्याला त्याच्याच सामर्थ्याने पकडले होते. गंधाचा हा वेध आता त्याला एका अशा स्वप्नात घेऊन जाणार होता, जिथे जाग येणे हाच मृत्यू होता.

आर्यनच्या समोर आता 'द फॅक्टरी' चे अवाढव्य, निळसर काचेचे चेंबर उभे होते. तिथे डझनभर लोक काचेच्या नळ्यांमध्ये शांत झोपलेले होते. त्यांच्या नाकातून आणि घशातून काचेच्या नळ्या बाहेर येत होत्या, ज्या एका मोठ्या, चमकणाऱ्या टाकीला जोडलेल्या होत्या. टाकीतील द्रावणाचा रंग सतत बदलत होता—कधी तो सोन्यासारखा पिवळा, तर कधी रक्तासारखा लाल होत होता.

"हे लोक काय करत आहेत?" आर्यनने आपला अमोनिया स्प्रे घट्ट धरला. त्याचा आवाज मास्कच्या मागून काहीसा घुमल्यासारखा येत

होता. "साया, तू हे काय करत आहेस? हे तर मानवी हक्कांचे उल्लंघन आहे."

"हे 'स्वप्न' पाहत आहेत, आर्यन. हे 'अमर' होत आहेत," सायाने आनंदाने सांगितले. "आम्ही 'ईथर-९' (Ether-9) नावाचा एक असा गंध बनवला आहे जो मेंदूच्या 'अमिग्डाला' आणि 'हिपोकॅम्पस'ला एका कायमस्वरूपी लूपमध्ये अडकवून टाकतो. हा गंध श्वासात घेताच माणूस त्याच्या आयुष्यातील सर्वात प्रिय स्मृतीमध्ये कैद होतो. त्याला तहान लागत नाही, भूक लागत नाही, वेदना जाणवत नाही. तो फक्त त्या एका 'सुगंधित क्षणात' जिवंत राहतो."

आर्यनने डोळे मिटले. तो आता 'द फॅक्टरी' मध्ये नव्हता. तो एका अथांग समुद्राच्या किनाऱ्यावर उभा होता. त्याला समुद्राच्या खारट पाण्याचा आणि ओल्या वाळूचा वास आला. आणि मग, त्याला एक अतिशय परिचित पण विसरलेला सुगंध आला—जुन्या तंबाखूच्या पाईपचा आणि कस्तुरीचा एक भयावह संगम.

"बाबा?" आर्यन रडत ओरडला.

एक उंच, सडपातळ माणूस त्याच्यासमोर उभा होता. आर्यनने त्याला कधीच पाहिले नव्हते, पण त्याला माहीत होतं की हे त्याचे वडील आहेत. त्यांनी आर्यनला मिठी मारली. त्यांच्या शरीराचा उबदार स्पर्श आणि त्या तंबाखूच्या पाईपचा तो सुगंध आर्यनला इतका प्रिय वाटला की त्याला तिथून बाहेर पडावेसे वाटेना. हाच तर त्याचा स्वर्ग होता.

पण अचानक, सगळं बदललं.

त्या सुगंधात एक उग्र, जळलेल्या मांसाचा वास मिसळला गेला. समुद्राचा खारटपणा नाहीसा झाला. त्याला आता फक्त एका भयानक विनाशाचा सुवास येत होता.

"नको! बाबा, मला इथून बाहेर पडावेसे वाटतेय!" आर्यन ओरडला.

पण त्याचे वडील त्याला घट्ट मिठी मारत होते. "नाही आर्यन. हेच तर तुझं अस्तित्व आहे. विज्ञानाच्या या हव्यासाने मानवी अस्तित्वाचे पाचही स्तंभ पाडले होते."

आर्यनला जेव्हा जाग आली, तेव्हा त्याला जाणवलेली पहिली गोष्ट म्हणजे त्याच्या शरीराची अगतिकता. त्याचे हात आणि पाय एका थंड, पोलादी टेबलाला जाड चामड्याच्या पट्ट्यांनी घट्ट बांधलेले होते. त्याच्या कपाळावर आणि मंदिरांजवळ (temples) अनेक इलेक्ट्रोड्स चिकटवलेले होते, ज्यांच्या वायर्स एका मोठ्या ऑसिलोस्कोपला जोडलेल्या होत्या.

खोलीत एक मंद, निळा प्रकाश होता आणि वातावरणात रसायनांचा असा एक वास होता जो नाकाला टोचत होता. डॉ. साया त्याच्या शेजारी उभी होती. तिच्या हातात एक नवीन, काळ्या रंगाची कुपी होती, ज्यातून एक हलका, धुरकट वाफारा बाहेर येत होता.

"साया... हे थांबव," आर्यनचा आवाज फाटलेला होता. "तू काय करतेयस हे तुला तरी समजतंय का? हे विज्ञान नाही, हे कसाबकाम आहे."

साया हलकेच हसली. तिच्या हसण्यात कोणत्याही प्रकारची दया नव्हती. "विज्ञानाला नेहमीच बलिदानाची गरज असते, आर्यन. तुला काय वाटलं? मी तुला त्या 'ईथर-९' च्या स्वर्गात नेलं ते तुला मोफत सुख देण्यासाठी होतं? नाही. तू तर आमचा सर्वात महागडा 'सेन्सर' आहेस."

सायाने एक स्क्रीन आर्यनच्या डोळ्यांसमोर फिरवली. त्यावर आर्यनच्या मेंदूच्या लहरी (Brain Waves) वेड्यावाकड्या धावताना दिसत होत्या.

"बघ, आर्यन. जेव्हा तू तुझ्या वडिलांना त्या आभासी जगात भेटलास, तेव्हा तुझ्या मेंदूने 'डोपामाइन' आणि 'ऑक्सिटोसिन'चे जे विरघळलेले अर्क तयार केले, ते आमच्यासाठी हिऱ्यापेक्षाही मौल्यवान आहेत. तुझी वासाची शक्ती सामान्य माणसापेक्षा हजार पटीने जास्त आहे. याचा अर्थ तुझा मेंदू गंधांचे विश्लेषण करताना जे 'बायो-केमिकल सिग्नल्स' तयार करतो, ते इतके शुद्ध आहेत की त्यातून आम्ही 'ईथर-९' ला कायमस्वरूपी स्थिर (Stable) करू शकतो."

"आता, आपल्याला दुसरा भाग पूर्ण करायचा आहे," सायाने क्रूरपणे सांगितले. "सुखाचा डेटा मिळाला, आता आम्हाला

'दहशतीचा' डेटा हवा आहे. कारण 'ईथर-९' पूर्ण होण्यासाठी या दोन्ही टोकाच्या भावनांचा संगम हवा."

तिने एका यंत्राचे बटण दाबले. आर्यनच्या नाकाजवळ असलेल्या दोन लहान नळ्यांमधून एक पिवळसर वायू वेगाने बाहेर पडला.

"नाही! साया!" आर्यनने मान झटकण्याचा प्रयत्न केला, पण तो हतबल होता.

पहिल्याच क्षणी, आर्यनला एका स्वर्गीय सुगंधाचा अनुभव आला. त्याला वाटले की तो हजारो ताजी गुलाबे फुललेल्या बागेत उभा आहे. सकाळच्या दवाचा ओलावा, फुलांच्या पाकळ्यांचा तो नाजूक सुवास आणि मंद वाऱ्याची झुळूक... इतका सुंदर गंध आर्यनने त्याच्या आयुष्यात कधीच घेतला नव्हता. त्याच्या मनातील सर्व तणाव क्षणात विरून गेला. त्याचे हृदय शांत झाले.

पण ही शांतता फक्त तीन सेकंद टिकली.

अचानक, सायाने यंत्राचा फ्रिक्वेन्सी नॉब फिरवला.

तो गुलाबाचा सुगंध क्षणार्धात बदलला. आर्यनच्या मेंदूला एक असा धक्का बसला जो शब्दांच्या पलीकडे होता. ती सुंदर गुलाबे आता सडलेल्या प्रेतांच्या ढिगाऱ्यात रूपांतरित झाली होती. त्याला रक्ताचा, कुजलेल्या मांसाचा आणि जळलेल्या हाडांचा असा एक तीव्र दुर्गंध आला की त्याला उलट्या होऊ लागल्या. पण तो हलू शकत नव्हता.

"हा बदल इतका वेगवान का आहे?" आर्यनने मनात विचार केला, त्याचे डोळे पांढरे झाले होते.

"गती, आर्यन! गतीच तर मुख्य आहे," साया उत्साहाने ओरडली. "जेव्हा मेंदूला एका सेकंदात 'स्वर्ग' आणि दुसऱ्याच सेकंदात 'नरक' चा वास येतो, तेव्हा न्यूरॉन्समध्ये एक विसंगती (Dissonance) तयार होते. या धक्क्यामुळे तुझे 'न्यूरो-ट्रान्समिटर्स' जे अर्क सोडत आहेत, तेच आमच्या 'ईथर-९' चे खरे घटक आहेत!"

पुढचे दहा मिनिटे आर्यनसाठी एखाद्या युगासारखे होते. सायाने त्या गंधांचा खेळ सुरूच ठेवला.

समुद्राची लाट... आणि लगेच सडलेली मासळी.

आईच्या हाताची भाकरी... आणि लगेच जळलेलं रबर.

पावसाची माती... आणि लगेच विषारी रसायनांचा धूर.

आर्यनचा मेंदू आता हे बदल स्वीकारण्यास असमर्थ ठरत होता. त्याला आता वासांची ओळख पटणे बंद झाले होते. त्याला फक्त एकच गोष्ट जाणवत होती— तीव्र वेदना. वासाने वेदना होऊ शकते, हे त्याने कधीच कल्पिले नव्हते. त्याचे नाक आता आगीच्या भट्टीसारखे तापले होते. त्याला श्वास घेताना काचेचे तुकडे फुफ्फुसात जात असल्याचा भास होत होता.

"साया... थांबव... प्लीज..." आर्यनचे ओठ निळे पडले होते.

"अजून थोडा वेळ, आर्यन! तुझा 'हिप्पोकॅम्पस' आता ओव्हरलोड होतोय! हाच तो डेटा आहे जो सोमा-टेकच्या एलेनाला हवा होता! हाच तो 'अंतिम सुवास' आहे जो जगाला वेड लावेल!" साया वेड्यासारखी

हसत होती, तिचे डोळे ऑसिलोस्कोपच्या वेड्यावाकड्या लहरींकडे खिळले होते.

आर्यनला जाणवले की त्याची शुद्ध हरपत चालली आहे. पण त्या अंधारातही, त्याला त्याच्या वडिलांचा तो पाईपचा वास पुन्हा एकदा आला—हा आभासी नव्हता, हा त्याच्या स्मृतीतील एक शेवटचा मानवी अंश होता. त्याने आपली उरलीसुरली शक्ती एकवटली. त्याला माहित होते की जर त्याने या 'गंधाच्या जाळ्यातून' स्वतःला बाहेर काढले नाही, तर तो कायमचा या प्रयोगशाळेत एक 'मानवी भाजी' (Human Vegetable) बनून राहील.

खोलीत आता धूर दाटला होता. साया तिच्या यशाच्या शिखरावर होती, पण आर्यन आता त्याच्या आयुष्यातील सर्वात मोठ्या आणि शेवटच्या 'वासाच्या' प्रयोगाची तयारी करत होता. त्याने स्वतःच्या नाकाचे स्नायू नियंत्रित केले आणि एका अशा गंधाचा विचार करू लागला जो सायाच्या कोणत्याही रसायनात नव्हता— स्वतःच्या रक्ताचा वास.

आर्यनच्या नाकात आता 'ईथर-९' चे विषारी रेणू तांडव करत होते. एका क्षणात त्याला आईच्या पदराचा मऊ सुगंध येत होता, तर दुसऱ्याच क्षणी गंधकाचा उग्र आणि गुदमरवून टाकणारा धूर. त्याच्या मेंदूतील 'ऑल्फॅक्टरी बल्ब' (Olfactory Bulb) आता जळत असल्याचा भास त्याला होत होता. साया समोर उभी राहून

वेड्यासारखी डेटा गोळा करत होती, तिचे डोळे त्या वेड्यावाकड्या लहरींकडे खिळले होते.

"आर्यन! श्वास घे! अजून खोल श्वास घे!" साया ओरडत होती. "तुझा मेंदू आता 'स्वर्ग' आणि 'नरक' यांच्यातील ती नाजूक रेषा ओलांडतोय. हाच तो डेटा आहे जो आम्हाला हवाय!"

आर्यनला जाणवले की त्याचे भान हरपत चालले आहे. जर त्याने अजून एक श्वास घेतला, तर त्याच्या स्मृतींचे कायमचे तुकडे होतील. तो जिवंत असेल, पण त्याचे मन या 'गंधाच्या चक्रव्यूहात' कायमचे अडकून पडेल. त्याने आपले दात ओठात खुपसले. वेदनेने त्याला थोडी शुद्ध आली.

आर्यनला त्याच्या प्रशिक्षणाचे दिवस आठवले. वासाचे विज्ञान कसे चालते? प्रत्येक सुगंधाला एक विरुद्ध गंध असतो जो त्याला 'म्युट' (Mute) करू शकतो. ज्याप्रमाणे पांढरा प्रकाश सर्व रंगांना गिळतो, तसाच एक गंध असतो जो सर्व भावनांना शून्य करतो.

त्याचे हात टेबलाला बांधलेले होते, पण त्याचा डावा हात साखळदंडाच्या पट्ट्यात थोडा सैल होता. त्याने आपल्या बोटांनी कोटच्या खिशात चाचपडले. तिथे त्याची ती छोटी बाटली होती—अमोनिया (Ammonia). हा तोच तीव्र गंध होता जो तो परफ्यूम बनवताना आपले नाक 'रिसेट' करण्यासाठी वापरायचा.

"साया... तुला वाटतंय तू जिंकलीस?" आर्यनचा आवाज घोगरा झाला होता. "पण तू एका 'नोझ'ला कमी लेखलंस. सुगंधाचा गुलाम तो होतो ज्याला श्वासावर नियंत्रण नसतं."

आर्यनने आपली पूर्ण शक्ती एकवटली. त्याच्या नसा तणावाखाली फुगल्या होत्या. त्याने साखळदंडाला एक जोरदार हिसका दिला. चामड्याचा पट्टा त्याच्या मनगटात रूतला, रक्त वाहू लागले, पण त्याची पकड सुटली. त्याने खिशातून ती अमोनियाची बाटली बाहेर काढली आणि तिचे टोपण दाताने उघडले.

"हे काय आहे?" साया ओरडली आणि तिने त्याच्याकडे झेप घेतली.

पण आर्यनने तो स्प्रे हवेत उडवला. फुसस्स!

क्षणात संपूर्ण खोलीत अमोनियाचा तो तीव्र, जळजळणारा आणि डोळ्यांत पाणी आणणारा वास पसरला. हा गंध भावनांचा नव्हता, हा गंध स्मृतींचा नव्हता. हा निव्वळ केमिकल अटॅक होता. ईथर-९ चे सर्व 'स्वप्नवत' रेणू या अमोनियाच्या वादळात विरून गेले. सायाला जोरात ठसका लागला, तिचे डोळे जळू लागले आणि ती खाली कोसळली.

"आह्ह! माझं नाक! माझं काम!" साया किंचाळली.

"तुझा गंध फक्त स्मृतींना फसवू शकतो, साया, पण विज्ञानाचे नियम बदलू शकत नाही," आर्यनने आपले हात मोकळे केले. त्याचे नाक आता रक्तबंबाळ झाले होते, पण त्याला आता कशाचाच वास येत नव्हता—केवळ अमोनियाच्या त्या जळजळीशिवाय.

आर्यनने पाहिले की लॅबमध्ये 'हायड्रोजन सल्फाईड' आणि 'इथाईल अल्कोहोल'चे मोठे सिलेंडर्स आहेत. हे सर्व घटक अत्यंत ज्वलनशील होते. त्याने धावत जाऊन त्या सिलेंडर्सचे व्हॉल्व्ह फिरवले. गॅस बाहेर पडण्याचा 'हिससस' असा आवाज येऊ लागला.

"तू काय करतोयस? हे सर्व नष्ट होईल!" साया रडत ओरडली. "हा सोमा-टेकचा वारसा आहे!"

"हा वारसा नाही, साया. हा माणसाच्या संवेदनांचा व्यापार आहे," आर्यनने एका इलेक्ट्रिक पॅनल जवळ जाऊन दोन वायर्स उघडल्या. "आता या फॅक्टरीला असा वास येईल जो कोणालाच सहन होणार नाही— विनाशाचा वास!"

आर्यनने त्या दोन वायर्स एकमेकांना टेकवल्या. एक मोठी ठिणगी उडाली.

एका भीषण स्फोटाने संपूर्ण औद्योगिक वसाहत हादरली. 'द फॅक्टरी'च्या काचा फुटल्या आणि आगीचे मोठे लोळ आकाशात झेपावले. आर्यन स्फोटाच्या धक्क्याने खिडकीबाहेर फेकला गेला. तो जळत्या ढिगाऱ्यात पडला होता. त्याचे कपडे जळत होते आणि सर्वात भयानक म्हणजे—त्याचे नाक आणि घसा आगीच्या गरम वाफेने आतून पूर्णपणे भाजले होते.

तो जमिनीवर पडला होता, समोर 'बँडन परफ्यूमरी' जळून खाक होत होती. साया आतच राहिली होती की बाहेर पडली, हे त्याला कळले नाही. पण त्याला एक वेगळीच शांतता जाणवत होती.

सहा महिन्यांनंतर...

आर्यन मुंबईच्या एका जुन्या उद्यानात बसला होता. त्याच्या नाकावर शस्त्रक्रियेचे व्रण होते. त्याच्या हातात गुलाबाचे एक फूल होते. त्याने ते नाक जवळ नेले आणि एक दीर्घ श्वास घेतला.

काहीच नाही.

त्याला कशाचाच वास येत नव्हता. ना त्या गुलाबाचा, ना पावसाच्या ओल्या मातीचा, ना रस्त्यावरच्या धुराचा. अमोनियाचा तो ओव्हरडोज आणि आगीच्या त्या वाफेने त्याच्या नाकातील 'ऑल्फॅक्टरी नर्व्ह' (Olfactory Nerve) कायमची जाळून टाकली होती.

तो आता एका 'गंधहीन' जगात राहत होता.

"कसं वाटतंय सर?" राहुलने बाजूला बसत विचारले. राहुलने आता दुसरी नोकरी धरली होती, पण तो आर्यनला भेटायला रोज यायचा.

आर्यन हसला, एका दुःखद पण मुक्त माणसासारखा. "असं वाटतंय जणू सर्व गोंगाट शांत झाला आहे, राहुल. आधी मला प्रत्येक माणसाच्या पापाचा वास यायचा. आता मला फक्त माणूस दिसतो. माझं नाक गेलं, पण माझी 'माणुसकी' परत आली."

आर्यनने ते गुलाबाचे फूल हवेत सोडून दिले. या संवेदनांच्या क्रूर शर्यतीत त्याने आपली शेवटची ताकद गमावली होती.

समाप्त

रसास्वाद मृत्यूचा - द बिटर पॅलेट

वरळीच्या एका ७० व्या मजल्यावरील आलिशान पेंटहाऊसमध्ये विहान बसला होता. बाहेर मुंबईचा अथांग समुद्र आणि मावळत्या सूर्याची केशरी उधळण दिसत होती, पण विहानचे लक्ष मात्र समोरच्या सोन्याची किनार असलेल्या चिनी मातीच्या प्लेटवर होते. विहान—ज्याला लोक 'जगातील सर्वात महागडी जीभ' म्हणायचे. मध्यमवयीन, अंगावर फिट बसणारा डिझायनर सिल्कचा गडद निळा शर्ट, चेहऱ्यावर एक प्रकारचा खानदानी उग्रपणा आणि डोळ्यांत सतत काहीतरी शोधणारी तीक्ष्णता. त्याच्या लांब, नाजूक बोटांची हालचाल एखाद्या शस्त्रक्रिया करणाऱ्या डॉक्टरसारखी अचूक होती.

त्याच्या समोर टोकियोहून विशेष विमानाने मागवलेले 'ब्लूफीन टुना' सजवून ठेवले होते. जगातील सर्वोत्तम मिशलिन-स्टार शेफने हे बनवले होते. विहानने चांदीचा चमचा उचलला, माशाचा एक लहानसा तुकडा तोंडात टाकला आणि क्षणभर डोळे मिटले. त्याच्या असिस्टंट समीरचा श्वास रोखला गेला होता. पण विहानचा चेहरा उजळण्याऐवजी अधिकच काळवंडला. त्याने अचानक तो चमचा रागाने प्लेटवर फेकून दिला. काचेच्या टेबलवर चमच्याचा तो धारदार आवाज शांत खोलीत घुमला.

"कचरा! हे निव्वळ कचरा आहे!" विहानचा आवाज एखाद्या चाबकाच्या फटक्यासारखा आला.

समीर थरथर कापत पुढे आला, "पण सर, हे जपानच्या सुकिजी मार्केटमधून पहाटेच आणलेले सर्वात ताजे टुना आहेत. शेफने यावर बारा तास काम केलंय..."

"ताजेपणा?" विहान तिरस्काराने हसला. त्याने समीरकडे न पाहता खिडकीबाहेरच्या समुद्राकडे नजर वळवली. "समीर, चव म्हणजे काय हे तुला कधीच कळणार नाही. मला यात काहीच जाणवत नाहीये. ना त्या समुद्राचा खरा खारटपणा, ना त्या माशाच्या अस्तित्वाचा संघर्ष. माझी जीभ आता या सर्व 'सामान्य' पंचतारांकित गोष्टींना कंटाळली आहे. मला असं काहीतरी हवंय जे माझ्या आत्म्याला स्पर्श करेल, जे माझ्या नसांमध्ये आग लावेल. हे अन्न माझ्यासाठी आता केवळ चर्वितचर्वण झालंय."

विहान केवळ एक फूड क्रिटिक नव्हता; तो अन्नाच्या जगातील एक निर्दयी 'हुकूमशहा' होता. त्याच्या एका एका शब्दावर रेस्टॉरंट्सचे भवितव्य अवलंबून असायचे. त्याने जर एखाद्या पदार्थाचे कौतुक केले, तर तिथे महिनाभराचे बुकिंग फुल्ल व्हायचे, आणि जर त्याने नाक मुरडले, तर दुसऱ्या दिवशी त्या हॉटेलला टाळे लागावे इतकी त्याची दहशत होती. त्याने चवीचा एक असा उच्च दर्जा प्रस्थापित केला होता, जिथे पोहोचणे सामान्य माणसाच्या कल्पनेपलीकडे होते. पण या सत्तेच्या आणि श्रीमंतीच्या शिखरावर असतानाच, विहानला एक

शाप मिळाला होता—त्याची स्वतःची चव घेण्याची क्षमता हळूहळू मरत चालली होती. त्याला आता कशातच नावीन्य वाटत नव्हते.

मुंबईच्या कोलाबा परिसरातील 'द ओपल लीफ' हे रेस्टॉरंट शहरातल्या सर्वात उच्चभ्रू ठिकाणांपैकी एक मानले जायचे. तिथे टेबल मिळवण्यासाठी तीन-तीन महिने वाट पाहावी लागे. पण आज तिथे स्मशानशांतता होती. रेस्टॉरंटचे मालक आणि मुख्य शेफ, साहील, घाम पुसत किचनच्या दरवाजातून बाहेर पाहत होते. कारण आज तिथे विहान येणार होता.

रात्रीचे नऊ वाजले होते. एक चकचकीत काळी मेबॅक रेस्टॉरंटच्या दारात थांबली. समीरने धावत जाऊन दरवाजा उघडला. विहान गाडीतून बाहेर पडला . अंगावर गडद राखाडी रंगाचा थ्री-पीस सूट, हातामध्ये लाखांची घड्याळ आणि डोळ्यांवर पांढरट काचेचा चष्मा. विहानचा चालण्यामध्ये एक प्रकारचा 'राजेशाही तोरा' होता, जणू तो रेस्टॉरंटमध्ये जेवायला नाही, तर त्या वास्तूचा लिलाव करायला आला होता.

तो आत शिरला तेव्हा वेटर्सनी माना खाली झुकवल्या. विहानने पूर्ण रेस्टॉरंटमध्ये नजर फिरवली—त्याच्या नजरेत कौतुक नव्हते, तर केवळ चुका शोधण्याची तीव्र इच्छा होती.

"टेबल क्रमांक ७," विहानने थंडपणे सांगितले. समीरने खुर्ची मागे ओढली, पण विहानने ती हाताने झटकली. "या खुर्चीचा कोन दोन अंशाने चुकीचा आहे, समीर. आणि इथे मोगऱ्याचा सुगंध खूप उग्र

आहे. अन्नाची चव घेण्यासाठी नाक मोकळं हवं, गुलाबाच्या बागेत बसल्यासारखं वाटायला नको."

शेफ साहील स्वतः विहानच्या टेबलावर आले. "सर, आज आम्ही तुमच्यासाठी आमची सिग्नेचर डिश 'ट्रफल-इन्फ्युज्ड लॉबस्टर' तयार केली आहे. यात आम्ही फ्रान्सवरून मागवलेले ताजे ट्रफल्स वापरले आहेत."

विहानने शेफकडे पाहिलेही नाही. त्याने आपल्या खिशातून स्वतःचा चांदीचा चमचा काढला—त्याला रेस्टॉरंटमधील चमचे वापरणे 'अशुद्ध' वाटायचे. त्याने लॉबस्टरचा एक छोटासा तुकडा तोंडात टाकला. संपूर्ण रेस्टॉरंटचा श्वास रोखला गेला होता.

विहानने तो तुकडा चावला... आणि अचानक त्याचा चेहरा रागाने लाल झाला. त्याने तोंडातलं अन्न आपल्या रेशमी रुमालात थुंकलं.

"हे काय आहे, साहील?" विहानचा आवाज संपूर्ण हॉलमध्ये घुमला.

"सर... काही चुकलं का?" शेफचा आवाज कापत होता.

"चुकलं? तू याला 'अन्न' म्हणतोस?" विहान खुर्चीवरून उभा राहिला. त्याने आपली बोटं त्या प्लेटमध्ये घातली आणि तो लॉबस्टर चिरडला. "या ट्रफल्सचा वापर तू फक्त शोभेसाठी केला आहेस. याचा गंध लॉबस्टरच्या नैसर्गिक गोडव्याला मारतोय. हे खाणं म्हणजे एखाद्या मृतदेहावर अत्तर शिंपडण्यासारखं आहे. तुला शेफ कोणी केलं? तुझी बुद्धी तुझ्या मसाल्यांच्या डब्यात विसरलास का?"

विहानने प्लेट ढकलली, ज्यामुळे काचेचे ग्लास खाली पडून फुटले. समीरने धावत येऊन आवरण्याचा प्रयत्न केला, पण विहानने त्याला थांबवले.

"समीर, या हॉटेलचा रिव्ह्यू आत्ताच टाईप कर," विहानने ओरडून सांगितले. "हेडलाईन दे— 'कोलाबाचे सर्वात महागडे कचऱ्याचे ठिकाण'. उद्या सकाळपर्यंत या रेस्टॉरंटची रया गेली पाहिजे. साहील, तू उद्यापासून वडापावची गाडी टाक, तिथे कदाचित तुझ्या या 'बेशिस्त' चवीला कोणीतरी किंमत देईल."

साहील रडू लागला, "सर, प्लीज... माझी वीस वर्षांची मेहनत आहे ही."

विहानने त्याच्याकडे तुच्छतेने पाहिले. "मेहनत गाढवही करतं, साहील. मला प्रतिभा हवी आहे. आणि तुझ्याकडे ती शून्य आहे." विहानने खिशातून पाच हजार रुपयांच्या काही नोटा काढल्या आणि त्या हवेत भिरकावल्या. "हे तुझ्या मोडलेल्या ग्लासांसाठी. तुझ्या अन्नाची किंमत मी मोजणार नाही, कारण ते विनामूल्य मिळण्याच्या लायकीचेही नाही."

विहान तरातरा चालत बाहेर पडला. गाडीत बसल्यावर त्याने खिडकीतून बाहेर पाहिले. त्याच्या चेहऱ्यावर एक विचित्र विजयाचे हास्य होते, पण त्याच्या डोळ्यांत एक प्रचंड पोकळी होती.

"समीर," विहान हळू आवाजात म्हणाला. "आजही मला काहीच जाणवलं नाही. ना तो लॉबस्टर, ना त्या शेफचं रडणं. माझी जीभ आता

दगड झाली आहे. मला असं काहीतरी हवंय जे माझ्या शरीरात वीज निर्माण करेल."

नेमका त्याच वेळी त्याच्या आयफोनवर एक नोटिफिकेशन आले. एक निनावी ईमेल.

विहान सर, जर तुम्हाला या जगातील फसव्या आणि सामान्य चवींचा कंटाळा आला असेल, तर आज रात्री 'द अंबर रूम'मध्ये या. ही मेजवानी केवळ तुमच्यासारख्या पारखी जिभेसाठी तयार केली आहे. पत्ता सोबत जोडला आहे.

विहानच्या कोरड्या पडलेल्या डोळ्यांत अचानक एक हिंसक चमक आली. त्याने आपला कोट उचलला आणि समीरकडे पाहिले.

"समीर, आज रात्रीची माझी सर्व कामं, सर्व मीटिंग्स रद्द कर. जगाला वाटतं की मी सर्व काही चाखलंय, पण कदाचित अजून काहीतरी बाकी आहे. मी एका खास ठिकाणी जातोय... जिथे कदाचित माझी जीभ पुन्हा जिवंत होईल."

विहानची काळी सेडान गाडी शहराच्या झगमगाटापासून दूर, एका निर्जन आणि जुन्या औद्योगिक वसाहतीच्या टोकाला थांबली. पाऊस नुकताच पडून गेला होता, त्यामुळे हवेत एक प्रकारचा कुबट आणि थंड ओलावा होता. समोर एक जुनी, दगडांनी बांधलेली वास्तू उभी होती. तिचे कोरीव काम एखाद्या विसरलेल्या राजवाड्यासारखे होते, पण भिंतींवरून ओघळणारे शेवाळ आणि लोखंडी दरवाज्यावरील गंज तिच्या एकाकीपणाची साक्ष देत होते.

विहान गाडीतून उतरला. त्याच्या हातातील सिगारेटचा धूर हवेत विरून गेला. त्याने आपला कोट नीट केला आणि समोर पाहिलं. तिथे फक्त एक लहान, तांबूस रंगाचा दगड चमकत होता, ज्यावर कोरले होते— 'The Amber Room'.

"विचित्र जागा आहे," विहान स्वतःशीच पुटपुटला. पण त्याच्या जिभेला आता एका अशा चवीची ओढ लागली होती, जी या जगाच्या नियमात बसत नव्हती.

त्याने दरवाजा ढकलला. अपेक्षेप्रमाणे तो मोठा आवाज करत उघडला नाही, तर एखाद्या रेशमी वस्त्रासारखा अलगद बाजूला झाला. आत पाऊल टाकताच विहानचा श्वास क्षणभर थांबला. बाहेरच्या जगातील तो कुबट वास आता गायब झाला होता. त्याऐवजी तिथे एक असा सुगंध होता, जो अन्नाचा नव्हता; तो कशाचा तरी 'जिवंत' असल्याचा भास करून देणारा होता—कदाचित जुन्या लाकडाचा, मेणाचा आणि काहीशा रक्ताच्या लोहयुक्त अंशाचा एक विचित्र संगम.

हॉलमध्ये एक लांबच लांब सागाच्या लाकडाचे टेबल होते. त्यावर केवळ पाच मेणबत्त्या जळत होत्या, ज्यांचा प्रकाश भिंतीवरील जुन्या चित्रांवर नाचत होता. तिथे आधीच तीन लोक बसले होते. एक प्रसिद्ध राजकारणी, ज्याचे हात थरथरत होते; एक टॉप मॉडेल, जिचे डोळे शून्यात हरवले होते; आणि एक श्रीमंत व्यापारी, जो सतत आपल्या घशाला स्पर्श करत होता.

विहानने आपला रुबाब कायम ठेवत रिकाम्या खुर्चीवर बसण्याचे ठरवले. त्याने टेबलावर हात ठेवला, तर त्याला ते लाकूड थंड नाही, तर मानवी शरीरासारखे 'उबदार' जाणवले.

"विहान? तू पण इथे?" राजकारण्याने कोरड्या आवाजात विचारले. त्याच्या आवाजात भीती स्पष्ट दिसत होती.

"मला वाटलं होतं मीच एकमेव खास पाहुणा आहे," विहानने उपरोधाने म्हटले, पण त्याच्या मनातही एक शंका पालचुकली. "काय चाललंय इथे? वेटर कुठे आहेत? मेनू कुठे आहे?"

अचानक, हॉलमधले दिवे अधिकच मंद झाले. समोरच्या काळोखातून एक आकृती बाहेर आली. तो शेफ झॉर्गन होता. त्याचा पांढरा शेफ कोट इतका स्वच्छ होता की तो कृत्रिम वाटत होता. त्याचे डोळे खोल गेलेले होते, जणू त्याने अनेक वर्षांपासून झोप घेतलेली नव्हती. त्याच्या हातात एक चांदीची छोटी पेटी होती.

झॉर्गन विहानच्या अगदी जवळ आला. "विहान सर, तुम्ही आयुष्यभर पदार्थांच्या बाह्य रूपावर टीका केली. पण आज, आम्ही तुमची 'अंतर्गत चव' जागृत करणार आहोत. इथे मेनू नसतो. इथे फक्त 'अनुभव' असतो."

झॉर्गनने ती पेटी उघडली. त्यातून एक निळसर धूर बाहेर आला. विहानला क्षणभर वाटले की त्याची जीभ जड होत आहे.

"तुमची पहिली डिश, विहान सर," झॉर्गनने एक छोटा काचेचा पेला विहानसमोर ठेवला. "याला आम्ही 'द इन्नोसन्स' (निरागसता)

म्हणतो. ही चव चाखण्यासाठी जिभेची नाही, तर आठवणींची गरज लागते."

विहानने तो पेला हातात घेतला. त्यातील द्रव पदार्थ पांढऱ्या रंगाचा होता, पण त्यात रक्ताचा एक लाल थेंब संथपणे विरघळत होता. विहानच्या मनात एक प्रश्न चमकला—हे अन्न आहे की एखादा जीवघेणा प्रयोग? पण त्याच्या अहंकाराने त्याला थांबवून धरले. त्याने तो पेला ओठांना लावला आणि त्या गूढ प्रवासाला सुरुवात झाली.

विहानने तो काचेचा छोटा पेला आपल्या ओठांना लावला. त्यातील पांढरट, दुधाळ द्रव पदार्थ शांत होता, पण त्यातील रक्ताचा तो एकच लाल थेंब आता पूर्णपणे विरघळला नव्हता; तो एखाद्या जिवंत डोळ्यासारखा विहानकडे पाहत असल्याचा भास होत होता. विहानच्या नाकाला एक अतिशय परिचित पण विसरलेला सुगंध आला—हा ओल्या मातीचा, आईच्या सुती साडीचा आणि कोवळ्या उन्हाचा एकत्रित गंध होता.

त्याने एक छोटा घोट घेतला.

क्षणात, विहानच्या जिभेवर एक थंड, मऊ आणि रेशमी थर पसरला. पण ही चव जिभेवर थांबली नाही. ती एखाद्या विजेच्या प्रवाहासारखी त्याच्या मज्जातंतूंमधून थेट त्याच्या मेंदूच्या त्या कप्प्यात शिरली, जो त्याने कित्येक वर्षांपासून कुलूप लावून बंद केला होता.

विहानचे डोळे आपोआप मिटले गेले. समोरचा तो अंबर रूमचा अंधार नाहीसा झाला आणि त्याला दिसलं त्याचं सात वर्षांचं बालपण.

कोल्हापूरच्या एका लहानशा गल्लीतलं त्याचं जुनं घर. पावसाचे दिवस होते. घराच्या पडवीत बसून तो कागदी नाव बनवत होता. हवेत भजी तळल्याचा वास होता आणि कोपऱ्यात त्याची आई रेडिओवरची गाणी ऐकत जुन्या कपड्यांना ठिगळ लावत होती.

त्या द्रवाचा दुसरा थेंब घशाखाली उतरला आणि चव बदलली. आता ती चव 'गोड' नव्हती, ती 'कोमल' होती. विहानला आठवलं, तो पहिला दिवस जेव्हा त्याला शाळेत एका मुलाने धक्का दिला होता आणि त्याचे गुडघे सोलले होते. तो रडत घरी आला होता आणि त्याच्या आईने त्याला जवळ घेऊन त्याच्या जखमेवर फुंकर घातली होती. त्या फुंकरीची उब आणि त्या जखमेची ती हलकी ठसठस—या दोन्ही गोष्टी त्या एका घोटाने विहानच्या जिभेवर जिवंत केल्या.

"हे... हे कसं शक्य आहे?" विहानच्या मनात एक आर्त किंकाळी उठली. "एखाद्या पदार्थाला स्मृतीचा स्पर्श कसा असू शकतो?"

विहानच्या डोळ्यांतून पाणी ओघळलं. हे पाणी दुःखाचं नव्हतं, तर ते एका अशा 'शुद्ध' भावनेचं होतं, जी त्याने अन्नाच्या समीक्षेत कधीच शोधली नव्हती. त्याला जाणीव झाली की, त्याने आयुष्यभर जे महागडे पदार्थ खाल्ले, त्यात मीठ होतं, साखर होती, मसाला होता; पण त्यात 'जीव' नव्हता. शेफ झॉर्गनने दिलेल्या या पेलाभर द्रवात विहानची ती निरागसता होती, जी त्याने प्रसिद्धीच्या आणि पैशाच्या हव्यासापोटी कुठेतरी मागे सोडली होती.

पण मग, अचानक त्या चवीचा पोत बदलला. मऊपणा गेला आणि तिथे एक 'कडू' छटा उमटली. ही कडवट चव कारल्याची नव्हती किंवा कडुलिंबाचीही नव्हती. ही चव होती 'अपराधाची'.

विहानला आठवलं, वयाच्या दहाव्या वर्षी त्याने आपल्या आईच्या बटव्यातून चोरलेले पाच रुपये. त्या पैशातून त्याने चॉकलेट विकत घेऊन खाल्लं होतं, पण ते खाताना त्याला जी भीती आणि जो अपराधीपणा वाटला होता, तोच हुबेहूब स्वाद आता त्याच्या जिभेवर रेंगाळत होता. तो 'निरागसता' नावाचा पदार्थ आता विहानला त्याच्या बालपणातील सर्वात भीतीदायक रात्रीची आठवण करून देऊ लागला—ती रात्र जेव्हा तो पहिल्यांदा खोटं बोलला होता.

विहानने डोळे उघडले. त्याचे हात थरथरत होते. समोर शेफ झॉर्गन तसाच स्थिर उभा होता, त्याच्या चेहऱ्यावर एक भयानक समाधान होतं.

"काय जाणवलं, विहान सर?" झॉर्गनचा आवाज एखाद्या सुरीसारखा धारदार होता. "तुम्ही ज्याला 'बेस्ट डिश' म्हणता, त्यात फक्त जिभेचे चोचले असतात. पण आमच्याकडे, आम्ही त्या पेशींना (Neurons) स्पर्श करतो, जिथे तुमचं खरं अस्तित्व दडलेलं असतं. ही निरागसता आहे—जिला आपण सर्वांनी मारून टाकलं आहे."

विहानला समजलं की हा पदार्थ बनवण्यासाठी झॉर्गनने फक्त रसायने वापरली नव्हती. त्याने मानवी भावनांचा अर्क काढला होता. तो पांढरा द्रव म्हणजे 'आईचे दूध' आणि 'भयाचे अश्रू' यांचे एक

भयानक मिश्रण होते. विहानला मळमळू लागलं, पण त्याच वेळी त्याला त्या चवीचा इतका विळखा पडला होता की त्याला दुसरा पेला हवा होता.

विहान, जो एखाद्या रेस्टॉरंटच्या मीठ कमी असल्यावरून तांडव करायचा, तो आज एका लहान मुलासारखा हतबल झाला होता. त्याच्या प्रोफेशनल इगोला (Professional Ego) या चवीने मुळापासून उखडून टाकलं होतं. त्याला समजलं होतं की, आजपर्यंत त्याने जे काही लिहिलं, ते सर्व खोटं होतं. खरं अन्न ते नसतं जे पोट भरतं, खरं अन्न ते असतं जे तुमचं हृदय चिरडून टाकतं.

"मला... मला अजून हवंय," विहान चाचरत म्हणाला. त्याचा आवाज बसला होता. "या चवीत एक अशी गोष्ट आहे जी मला पुन्हा हवी आहे. तो मातीचा सुगंध... ती भीती... तो आईचा हात..."

झॉर्गनने एक कुत्सित स्मितहास्य केलं. "विहान सर, निरागसतेची किंमत फार मोठी असते. एकदा ती संपली की माणूस फक्त 'भूक' बनून उरतो. आता आपण पुढच्या डिशकडे वळूया... जिचं नाव आहे 'द गिल्ट' (पश्चात्ताप). पण लक्षात ठेवा, इथून मागे फिरण्याचा रस्ता नाही."

विहानने आपला थरथरणारा हात पुन्हा टेबलावर ठेवला. त्याला आता जाणीव झाली होती की तो एका अशा चक्रव्यूहात शिरला आहे, जिथे चव ही केवळ इंद्रिय राहिली नव्हती; ती एक शिक्षा झाली होती.

अंबर रूमच्या भिंती जणू त्याच्याकडे बघून हसत होत्या आणि त्या मेणबत्त्यांचा प्रकाश आता रक्तासारखा लाल झाला होता.

बाहेरच्या जगात विहान हा अन्नाचा राजा होता, पण या खोलीत तो केवळ एक भुकेला कैदी होता, ज्याला स्वतःच्याच आठवणींची चव चाखायला लावली जात होती.

शेफ झॉर्गनची 'अंबर रूम' ही केवळ एक रेस्टॉरंट नव्हती, ती मानवी मज्जासंस्थेशी खेळणारी एक प्रयोगशाळा होती. विहानला पडलेला प्रश्नाचे उत्तर तेथे दडलेले होते. एखादा पदार्थ माणसाच्या स्मृतींना इतक्या अचूकपणे कसं काय स्पर्श करू शकतो? झॉर्गनचे तंत्र केवळ पाककलेवर (Culinary Arts) आधारित नव्हते, तर ते 'न्यूरो-गॅस्ट्रोनॉमी' (Neuro-gastronomy) आणि 'बायो-केमिकल मॅनिप्युलेशन' चा एक भयावह संगम होता.

झॉर्गनच्या स्वयंपाकघरात पोहोचल्यावर विहानला जे दिसले, ते पाहून त्याच्या अंगावर काटा आला. तिथे स्टेनलेस स्टीलची भांडी नव्हती किंवा भाज्या कापण्याचे बोर्ड नव्हते. तिथे होत्या काचेच्या मोठमोठ्या नळ्या, ज्या एका सेंट्रलाइज्ड कॉम्प्युटरला जोडलेल्या होत्या. झॉर्गनने विहानला एका स्क्रीनकडे नेले, जिथे मानवी मेंदूचा एक जिवंत नकाशा (Mapping) दिसत होता.

"विहान सर, तुम्ही चव जिभेने घेता, पण तिचा अनुभव मेंदूत घेता," झॉर्गनने आपल्या पांढऱ्या ग्लोव्हजने स्क्रीनला स्पर्श केला. "मानवी जिभेवर फक्त पाच प्रकारचे टेस्ट बड्स (Taste Buds) असतात—

गोड, कडू, आंबट, तिखट आणि उमामी. पण मेंदूमध्ये 'लिंबिक सिस्टम' (Limbic System) नावाची एक जागा असते, जिथे तुमच्या सर्व आठवणी आणि भावना साठवलेल्या असतात. मी फक्त त्या जागेला 'अनलॉक' करतो."

झॉर्गनच्या पदार्थांचा सर्वात मोठा तांत्रिक आधार म्हणजे 'न्यूरल रेझोनन्स'. त्याने शोधून काढले होते की, जेव्हा एखादा माणूस एखादी विशिष्ट भावना अनुभवतो—उदाहरणार्थ, जेव्हा तो 'निरागसता' अनुभवतो—तेव्हा त्याच्या शरीरात विशिष्ट प्रकारचे प्रोटिन्स आणि हार्मोन्स तयार होतात. झॉर्गनने अशा हजारो लोकांच्या रतील आणि घामातील अंशांचा अभ्यास केला होता जे त्या त्या भावनांच्या टोकावर होते.

"आम्ही 'इमोशनल अर्क' (Emotional Extracts) तयार करतो," झॉर्गनने एका निळ्या रंगाच्या द्रवाने भरलेली बाटली उचलली. "ही बाटली म्हणजे एका अशा मुलाचे अश्रू आहेत, ज्याने पहिल्यांदा त्याच्या आईला गमावलं होतं. यात 'कोर्टिसोल' आणि 'ऑक्सिटोसिन'चं एक असं मिश्रण आहे, जे तुमच्या जिभेवर पडताच तुमच्या मेंदूला त्या जुन्या आठवणींच्या कप्प्यात ढकलून देतं."

आपल्या चवीच्या अनुभवात ८०% वाटा हा वासाचा असतो. झॉर्गनने एक 'एरोसोल' तंत्र विकसित केले होते. जेव्हा विहानने तो पेला ओठांना लावला, तेव्हा त्यातून बाहेर पडलेला सूक्ष्म धूर (Vapor)

थेट त्याच्या नाकातील 'ओल्फॅक्टरी बल्ब'ला भिडला. हा धूर म्हणजे केवळ सुगंध नव्हता, तर ते 'सिंथेटिक फेरोमोन्स' होते.

"विहान सर, तुम्हाला त्या पेल्यातून आईच्या साडीचा जो वास आला, तो योगायोग नव्हता. आम्ही त्या द्रवात 'ओल्ड कॉटन' आणि 'लॅक्टिक ॲसिड'चे असे रेणू (Molecules) मिसळले होते, जे मेंदूतील 'मदर-चाइल्ड बाँडिंग'च्या स्मृतींना उत्तेजित करतात. हे हाय-स्पीड डेटा ट्रान्सफरसारखं आहे. तुमची जीभ फक्त एक 'रिसीव्हर' आहे, खरा डेटा आम्ही या वासातून तुमच्या डोक्यात डाऊनलोड केलाय."

झॉर्गनने पदार्थाच्या 'पोतावर' (Texture) प्रचंड काम केले होते. 'निरागसता' या डिशचा पोत हा अतिशय मऊ आणि रेंगाळणारा होता. तांत्रिक भाषेत याला 'विस्को-इलास्टिक फ्लुइड' म्हणतात. हा पदार्थ जिभेवर पडताच तो शरीराच्या तापमानानुसार आपला आकार बदलतो.

"जेव्हा तुम्ही तो घोट घेतला, तेव्हा तुम्हाला ते आईच्या हातासारखं मऊ वाटलं, बरोबर?" झॉर्गन विहानच्या कानाजवळ येऊन पुटपुटला. "आम्ही त्यात 'कोलेजन' आणि 'जिलेटिन'चे असे नॅनो-पार्टिकल्स वापरले होते, जे तुमच्या जिभेवरील स्पर्शाच्या पेशींना (Mechanoreceptors) भ्रमित करतात. तुमच्या मेंदूला असं वाटतं की तुम्ही अन्नाला नाही, तर एखाद्या जुन्या स्पर्शाला अनुभवत आहात."

झॉर्गनने आता विहानसमोर दुसरी डिश ठेवली— 'द गिल्ट'. हे दिसायला गडद जांभळ्या रंगाच्या जेलीसारखे होते, पण त्यातून एक धातूसारखा (Metallic) वास येत होता.

"याची चव तुमच्या रक्तासारखी लागेल," झॉर्गनने स्पष्ट केले. "कारण यात आम्ही 'हेमोग्लोबिन' आणि 'ॲड्रेनालाईन'चे प्रमाण वाढवले आहे. जेव्हा तुम्ही स्वतःचा एखादा गुन्हा आठवता, तेव्हा तुमच्या लाळेतील pH पातळी बदलते. आम्ही या पदार्थाची pH पातळी नेमकी तशीच सेट केली आहे. हा पदार्थ खाताच तुमची मज्जासंस्था 'फाइट ऑर फ्लाईट' (Fight or Flight) मोडमध्ये जाईल. तुम्हाला घाम येईल, तुमचं हृदय धडधडेल आणि तुमची जीभ तुम्हाला तुमच्या आयुष्यातील सर्वात मोठ्या पापाची चव देईल."

विहानला हे सर्व ऐकताना शिसारी येत होती, पण त्याच वेळी तो या विज्ञानाच्या प्रेमात पडला होता. झॉर्गनने पाककलेचे रूपांतर एका जिवंत भयावहतेत केले होते. विहानला जाणीव झाली की तो आता 'समीक्षक' राहिला नव्हता. समीक्षक हा सत्तेच्या खुर्चीवर असतो, पण विहान आता एका 'डेटा' पॉईंटसारखा झाला होता.

"झॉर्गन, तू हे सर्व कशासाठी करतोयस?" विहानने थरथरत्या आवाजात विचारले.

"कारण, विहान सर, जगाला आता अन्नाची भूक राहिलेली नाही. जगाला आता 'जाणीवेची' भूक आहे. लोकांना पुन्हा एकदा जिवंत वाटायचं आहे, मग त्यासाठी त्यांना स्वतःच्या वेदना का चाखाव्या

लागेनात. मी फक्त त्यांना तेच देतोय जे ते स्वतः विसरले आहेत," झॉर्गनने शांतपणे उत्तर दिले.

झॉर्गनने एक सुई घेतली आणि त्या 'गिल्ट' जेलीमध्ये एक थेंब काहीतरी मिसळलं. तो थेंब पडताच त्या जेलीचा रंग बदलून तो काळा झाला. "हा 'पश्चात्ताप' आहे, विहान सर. हे चाखण्यासाठी जीभ नाही, तर कलेजा लागतो. घ्या, तुमचा दुसरा डोस तयार आहे."

विहानने त्या काळ्या जेलीकडे पाहिले. त्याला माहित होते की हा घास त्याच्या आयुष्यातील शेवटचा सुखाचा क्षण असू शकतो. पण एका क्रिटिकचा अहंकार आणि एका व्यसनी माणसाची ओढ याच्या कोंडीत तो सापडला होता. त्याने तो चमचा उचलला आणि झॉर्गनच्या त्या तांत्रिक राक्षसाचा पुढचा भाग आपल्या शरीरात स्वीकारला.

अंबर रूमच्या भिंतींवरील साल्यांची चित्रे जणू आता विहानकडे बघून ओरडत होती. त्याला समजले की झॉर्गनने केवळ अन्न बनवले नव्हते, त्याने मानवी आत्म्याचे 'विघटन' करण्याची एक मशीन तयार केली होती.

विहानने ती 'द गिल्ट' (पश्चात्ताप) नावाची काळी, थलथलीत जेली आपल्या चांदीच्या चमच्याने उचलली. त्यातून येणारा तो धातूसारखा, रक्ताचा भास करून देणारा गंध आता त्याच्या नसांमध्ये भीती निर्माण करत होता. झॉर्गनने सांगितल्याप्रमाणे, हे केवळ अन्न नव्हते; हे त्याच्या पापकर्माचे रासायनिक मोजमाप होते.

विहानने तो चमचा तोंडात टाकला.

जेली जिभेवर पडताच विहानला एक प्रचंड झटका बसला. ती जेली जिभेवर विरघळली नाही, तर ती एखाद्या जळजळणाऱ्या ॲसिडसारखी त्याच्या टाळूला चिकटली. क्षणार्धात त्याच्या लाळेची चव बदलली. त्याला तोंडात लोखंडी सळई चघळत असल्यासारखी 'मेटॅलिक' चव आली. पण ही चव जिभेपुरती मर्यादित नव्हती. झॉर्गनने त्यात मिसळलेले 'ॲड्रेनालाईन' आणि 'कोर्टिसोल'चे अर्क विहानच्या रक्ताभिसरणात शिरले आणि त्याचे हृदय एखाद्या युद्धभूमीवरील नगाऱ्यासारखे धडधडू लागले.

विहानचे डोळे पांढरे झाले. त्याला आता अंबर रूम दिसत नव्हती. त्याला दिसत होतं पाच वर्षांपूर्वीचं ते पावसाळी कोल्हापूर. एक लहानसं, सुबक रेस्टॉरंट— 'अन्नपूर्णा'. ते रेस्टॉरंट चालवणारा एक म्हातारा शेफ, माधव काका. माधव काका विहानच्या वडिलांचे मित्र होते. त्यांनी विहानला लहानपणी आपल्या हाताने भरवलं होतं.

पण त्या रात्री विहान तिथं 'मैत्री' म्हणून गेला नव्हता. तो तिथं गेला होता 'फूड क्रिटिक' म्हणून. एका मोठ्या फूड कॉर्पोरेशनने विहानला मोठी लाच दिली होती. त्यांना त्या जागेवर स्वतःचा मॉल बांधायचा होता, पण माधव काका ते रेस्टॉरंट विकायला तयार नव्हते. विहानचं एक 'बॅड रिव्ह्यू' (वाईट समीक्षा) त्या रेस्टॉरंटचा कणा मोडण्यासाठी पुरेसं होतं.

विहानला त्या काळ्या जेलीच्या चवीतून आता त्या रात्रीच्या जेवणाची चव येत होती. माधव काकांनी मोठ्या प्रेमाने बनवलेली ती

'मटण रस्सा' आणि 'भाकरी'. त्या जेवणात अमृत होतं, पण विहानच्या मनात विष होतं.

विहानला आठवलं, त्याने तो रस्सा चाखला होता. तो अप्रतिम होता. पण त्याने आपल्या डायरीत लिहिलं— "शिळं मांस, अस्वच्छ स्वयंपाकघर आणि चवीचा अभाव. हे अन्न आरोग्यासाठी घातक आहे."

जेव्हा विहानने तो खोटा रिव्ह्यू प्रसिद्ध केला, तेव्हा दुसऱ्याच दिवशी माधव काकांच्या रेस्टॉरंटबाहेर निदर्शनं झाली. लोकांनी दगडफेक केली. माधव काकांचा तो स्वाभिमान धुळीला मिळाला. आणि तिसऱ्या दिवशी... माधव काकांनी त्याच स्वयंपाकघरात गळफास लावून घेतला.

ती जेली विहानच्या घशाखाली उतरत असताना, त्याला आता गळफास लावलेल्या दोरीचा तो खरखरीत स्पर्श आपल्या जिभेवर जाणवू लागला. त्याला रक्ताची चव आली—ती चव माधव काकांच्या फुटलेल्या ओठांची होती. झॉर्गनने या डिशमध्ये 'आयोडीन' आणि 'कॉपर'चे असे प्रमाण ठेवले होते, जे मेंदूला 'मरणाच्या वेळी शरीरात होणाऱ्या बदलांची' जाणीव करून देत होते.

विहान खुर्चीवरून खाली कोसळला. त्याला मळमळत होतं, पण तो उलटी करू शकत नव्हता. ती जेली त्याच्या पोटाला आतून ओरबाडत होती.

"झॉर्गन! थांबव हे! मला ही चव नकोय!" विहान कळवळून ओरडला. त्याच्या तोंडून शब्द बाहेर येत नव्हते, फक्त एक घोगरा आवाज येत होता.

झॉर्गन विहानच्या जवळ वाकला. त्याचे डोळे आता क्रूरतेने चमकत होते. "का विहान सर? चव आवडली नाही? हेच तर तुम्ही त्या दिवशी माधव काकांना दिलं होतं. त्यांनी तुम्हाला प्रेमाची चव दिली, तुम्ही त्यांना 'अपमानाची' चव दिली. मी फक्त त्या अपमानाला रासायनिक भाषेत रूपांतरित केलं आहे. याला आम्ही 'बायो-इथिकल फीडबॅक' म्हणतो. तुमचं शरीर आता तेच अनुभवतंय जे माधव काकांनी मरताना अनुभवलं होतं."

झॉर्गनने विहानच्या हातावर बोट फिरवलं. विहानला तो स्पर्श रबरासारखा वाटला. "विहान, तुला माहितीये का, जेव्हा माणूस प्रचंड अपराधी असतो, तेव्हा त्याच्या घामाला एक विशिष्ट उग्र वास येतो—जसा सडलेल्या गंधकाचा (Sulfur). मी या जेलीमध्ये तेच गंधक वापरलं आहे. तुझी जीभ आता तुला सांगतेय की तू एक 'गुन्हेगार' आहेस."

झॉर्गनने हे 'भावनिक डिश' तयार करण्यासाठी ज्या तंत्राचा वापर केला होता, त्याला तो 'मेमरी एनग्राम ट्रिगरिंग' म्हणायचा. त्याने मानवी मेंदूतील त्या विशिष्ट न्यूरॉन्सना लक्ष्य केले होते जे 'पश्चात्तापाच्या' स्मृती साठवतात.

जेव्हा विहानने ती जेली खाल्ली, तेव्हा त्यातील नॅनो-पार्टिकल्स विहानच्या 'अमिग्डाला' (Amygdala)—मेंदूचा तो भाग जो भीती आणि भावना नियंत्रित करतो—तिथे पोहोचले. तिथे त्यांनी एक 'केमिकल चेन रिएक्शन' सुरू केली. यामुळे विहानला केवळ ती घटना आठवली नाही, तर त्याने ती घटना पुन्हा 'जगली'.

"मला... मला त्यांचं रडणं ऐकू येतंय," विहान रडत म्हणाला. "ती भाकरी... ती भाकरी आता माझ्या घशात अडकली आहे."

"ती भाकरी नाही, विहान," झॉर्गन थंडपणे म्हणाला. "तो तुझा अहंकार आहे. जो आता तुला गिळायला बघतोय. तू आयुष्यभर अन्नाला 'रेटिंग' दिलंस. आज तुझ्या आयुष्याला रेटिंग मिळतंय. आणि दुर्दैवाने, तुला 'शून्य' मिळालं आहे."

विहानला जाणवलं की त्याचे दात कडाकडा वाजत आहेत. त्याला थंडी वाजत होती, पण ती वातावरणाची नव्हती; ती त्याच्या आत्म्याची थंडी होती. झॉर्गनने पाककलेचे रूपांतर एका आरशात केले होते, ज्यामध्ये विहानला स्वतःचीच कुरूपता दिसत होती.

अंबर रूमच्या त्या मेणबत्त्या आता विझू लागल्या होत्या. अंधारात फक्त झॉर्गनचे ते पांढरे ग्लोव्हज दिसत होते. विहानला समजले की, ही जेली त्याच्या आयुष्यातील शेवटची चव असू शकते. कारण पश्चात्ताप जेव्हा अन्नाच्या रूपात शरीरात जातो, तेव्हा तो माणसाला आतून पोकळ करून सोडतो.

विहानने आपला हात समोर केला, जणू तो माधव काकांची माफी मागत होता. पण समोर फक्त झॉर्गन होता.

अंबर रूममधील मेणबत्त्यांचा प्रकाश आता रक्तासारखा लाल झाला होता. हवेत एक जड, लोखंडी आणि काहीसा जळलेल्या मांसाचा वास रेंगाळत होता. विहानच्या जिभेवर अजूनही त्या 'पश्चात्तापाच्या' काळ्या जेलीची कडवट चव होती, पण आता त्याच्यासमोर जे आले होते, ते पाहून त्याच्या मज्जासंस्थेला एक वेगळाच थरकाप सुटला.

वेटर्सनी—जे आता केवळ सावल्यांसारखे वाटत होते—विहानसमोर एक काळ्या पाषाणाची प्लेट ठेवली. त्यावर गडद लाल रंगाचे, मांसल तुकडे होते. ते तुकडे थलथलीत होते, जणू ते अजूनही श्वास घेत आहेत. त्यातून बाहेर पडणारा वाफारा उग्र होता, जो नाकात शिरताच डोळ्यांत पाणी आणत होता. विहानने बारकाईने पाहिले; ते मांस कोणत्याही प्राण्याचं—कोंबडी, मटण किंवा बीफ—वाटत नव्हतं. त्याचा पोत मानवी स्नायूंसारखा (Human muscle fibers) दिसत होता.

विहानने आपला थरथरणारा हात पुढे केला आणि एक तुकडा चमच्याने उचलला. तो तुकडा जिभेवर ठेवताच विहानला एखादा विद्युत धक्का बसावा तशी जाणीव झाली.

ती चव तिखट नव्हती, पण तिने विहानच्या तोंडात आग लावली होती. ही आग मिरचीची नव्हती, तर ती 'शुद्ध क्रोधाची' होती.

विहानच्या मेंदूतील 'हायपोथॅलॅमस' (Hypothalamus) विभागावर या पदार्थाने थेट हल्ला केला. झॉर्गनने या डिशमध्ये निसर्गातील सर्वात जहाल रसायन मिसळले होते— 'ॲड्रेनालाईन' आणि 'नोरॅड्रेनालाईन' चे हाय-कॉन्सन्ट्रेटेड अर्क.

विहानने तो तुकडा चावला आणि त्याच्या कानात एक भयानक गुंजन सुरू झाले. त्याला अचानक त्या सर्व लोकांचे चेहरे दिसू लागले ज्यांनी त्याला आयुष्यात कधी ना कधी फसवले होते. त्याचा तो जुना बिझनेस पार्टनर ज्याने त्याचे पैसे चोरले होते, ती प्रेयसी जिने त्याला ऐनवेळी सोडून दिले होते, आणि ते स्पर्धक ज्यांनी त्याला खाली खेचण्यासाठी कट रचले होते.

प्रत्येक चाव्यागणिक विहानच्या शरीरातील उष्णता वाढत होती. त्याच्या नसा फुगल्या होत्या. त्याला आता 'भूक' नव्हती लागली, त्याला 'रक्त' हवं होतं. त्याला वाटलं की त्याने आता खुर्चीवरून उठावं आणि समोर उभ्या असलेल्या झॉर्गनचा गळा आपल्या हाताने आवळावा.

त्याच वेळी जवळ बसलेला तो श्रीमंत व्यापारी वेड्यासारखा ओरडला. त्याच्या तोंडाच्या कोपऱ्यातून लाल रंग ओघळत होता, जो रक्तासारखाच दिसत होता.

"शेफ! हे काय आहे? माझ्या जिभेला आग लागली आहे! मला वाटतंय की मी कोणाचा तरी खून करीन! तुम्ही यात काय

मिसळलंय?" व्यापाऱ्याचे डोळे रागाने लाल झाले होते, तो जवळजवळ झॉर्गनच्या अंगावर धावून जाणार होता.

झॉर्गन मात्र शांत उभा होता, त्याच्या चेहऱ्यावर एक क्रूर स्मितहास्य होते.

"यात काहीच कृत्रिम रसायन नाही, मिस्टर सिंघानिया," झॉर्गनचा आवाज थंड आणि स्थिर होता. "हे त्या लोकांचे हार्मोन्स आहेत जे मरताना प्रचंड रागात होते. जेव्हा एखादा माणूस अतोनात रागात आणि सुडाच्या भावनेत असताना प्राण सोडतो, तेव्हा त्याच्या रक्तात आणि मांसात एक विशिष्ट 'केमिकल सिग्नेचर' (Chemical Signature) तयार होते. आम्ही फक्त तेच घटक गोळा केले आहेत. तुम्ही अन्नाची चव घेत नाही आहात... तुम्ही त्यांच्या 'शेवटच्या रागाची' चव घेत आहात."

विहानला आता भीती वाटणे बंद झाले होते. त्याऐवजी, त्याला एक अनामिक, हिंसक आनंद मिळत होता. त्याला स्वतःला एखाद्या देवासारखे वाटू लागले होते. या चवीने त्याला अशी 'सत्ता' दिली होती, जी त्याने आधी कधीच अनुभवली नव्हती. त्याला जाणीव झाली की, ही चव त्याला जगावर राज्य करण्याची शक्ती देऊ शकते.

"विहान सर, तुमची त्वचा गरम होत आहे, तुमचे हृदय एका मिनिटाला १४० वेळा धडधडत आहे," झॉर्गन विहानच्या जवळ येऊन पुटपुटला. "हीच ती चव आहे जिने युद्धे घडवली. हीच ती चव आहे जिने साम्राज्ये उद्ध्वस्त केली. तुम्हाला अजून हवंय?"

विहानने लाल डोळ्यांनी झॉर्गनकडे पाहिले. त्याचे हात टेबलाला इतके जोरात घट्ट धरले होते की लाकडाला तडे जाण्याची भीती होती.

"मला... मला अजून हवंय!" विहान गर्जला. "हा राग... हा प्रतिशोध... हे अपूर्ण आहे. मला सर्वात टोकाची चव चाखायची आहे! अशी चव जी या विश्वात कुठेच नाही!"

झॉर्गनचे डोळे एखाद्या राक्षसासारखे चमकले. त्याने आपले पांढरे हातमोजे नीट केले.

"सर्वात टोकाची चव?" झॉर्गनने विचारले. "ती आहे 'द अंतिम' (The Absolute). पण विहान सर, ती डिश इथे डायनिंग टेबलवर वाढता येत नाही. त्यासाठी तुम्हाला माझ्या 'स्वयंपाकघरात' यावं लागेल. कारण ती डिश तयार करण्यासाठी लागणारा मुख्य घटक अजून जिवंत आहे."

झॉर्गनने विहानला इशारा केला. विहान, जो आता शुद्ध क्रोधाच्या अंमलाखाली होता, त्याने विचार करण्याची क्षमता गमावली होती. तो खुर्चीवरून उठला. त्याचे पाय जड झाले होते, पण त्याच्या नसांमध्ये 'प्रतिशोधाचा' तो लाल अर्क वाहत होता.

ते अंबर रूमच्या त्या गूढ दरवाजाकडे निघाले. झॉर्गनने एक गुप्त कपाट उघडले, ज्याच्या मागे एक लोखंडी जिना खाली पाताळात जात असल्यासारखा दिसत होता. तिथून येणारा वास हा सडलेल्या रक्ताचा आणि हायड्रोजन सल्फाईडचा होता.

"विहान, तिथे गेल्यावर मागे फिरण्याचा रस्ता नाही," झॉर्गनने अंतिम ताकीद दिली.

"मला रस्ता नकोय, मला चव हवी आहे!" विहान एका वेड्यासारखा ओरडला.

झॉर्गन हसला—एक असा हसू ज्याने काळजाचे पाणी व्हावे. "चला तर मग. आज जगाला समजेल की अन्नाचा शेवट पोटात नाही, तर आत्म्याच्या विनाशात होतो."

विहान झॉर्गनच्या मागे त्या अंधाऱ्या जिन्याने खाली उतरू लागला. त्याला माहित नव्हते की, 'द अंतिम' ही डिश खाण्यासाठी नसून, ती डिश 'बनण्यासाठी' त्याला तिथे नेले जात होते. प्रत्येक पावलागणिक त्याच्या जिभेवरचा तो रागाचा स्वाद अधिकच उग्र होत होता, आणि अंबर रूमच्या भिंती जणू त्याच्या मृत्यूचे गाणे गात होत्या.

अंबर रूमच्या त्या गुप्त जिन्यावरून खाली उतरताना विहानचे शरीर एका वेगळ्याच आवेगाने थरथरत होते. जिने संपले आणि तो थेट एका अवाढव्य, निर्जंतुक (sterile) अशा प्रयोगशाळेत पोहोचला. तिथे रसायनांचा उग्र वास आणि एका अस्वस्थ करणाऱ्या शांततेने त्याचे स्वागत केले.

स्वयंपाकघराच्या मध्यभागी एक गोल व्यासपीठ होते, ज्यावर काचेची एक मोठी नळी (Cylinder) होती. त्या नळीच्या आत एक व्यक्ती अडकलेली होती. तिचा चेहरा धुरकट होता, पण तिची हालचाल पाहून विहानच्या काळजाचा ठोका चुकला. ती व्यक्ती

पूर्णपणे गुंगीच्या औषधाखाली होती, पण तिचे डोळे विहानला ओळखत होते.

ती व्यक्ती होती समीर—विहानचा प्रामाणिक असिस्टंट, जो गेल्या अनेक वर्षांपासून विहानच्या प्रत्येक लहान-मोठ्या गरजांची काळजी घेत होता.

"समीर?" विहानचा आवाज थरथरला.

"विहान सर, तुम्ही तुमच्या जिभेला इतकं महत्त्व दिलंत की तुम्हाला हेच कळलं नाही की, 'अंतिम चव' मिळवण्यासाठी 'अंतिम बलिदान' द्यावं लागतं," झॉर्गनने शांतपणे एका लॅब-कोटमध्ये आपली उपकरणे सेट केली. "समीरने तुमच्यासाठी आयुष्यभर कष्ट घेतलेत. त्याच्या रक्तातील ती निस्वार्थी निष्ठा, त्याचं ते साधेपण, आणि सर्वात महत्त्वाचं म्हणजे—त्याचा तुमच्याबद्दलचा तो आदर, जो आता 'धिक्कारात' बदलला आहे. हा 'निष्ठा आणि धिक्कार' यांचा जो अर्क असेल, तो चवीच्या जगातला सर्वोच्च बिंदू आहे."

झॉर्गनने त्या नळीला एक 'सेंट्रीफ्यूज' (Centrifuge) जोडले. "विहान, 'द अंतिम' हे केवळ एक अन्न नाही. हे एका मानवी आयुष्याचे संकुचित स्वरूप (Essence) आहे. आम्ही समीरच्या मेंदूतील 'ऑक्सिटोसिन' (प्रेम आणि निष्ठेचे हार्मोन) आणि 'ॲड्रेनालाईन' (भीती आणि धिक्काराचे हार्मोन) यांना एकाच वेळी 'सब-झिरो' तापमानावर गोठवणार आहोत. जेव्हा हे दोन्ही परस्परविरोधी हार्मोन्स एका द्रवात एकत्र येतात, तेव्हा जो रेणू तयार

होतो, त्याला चवीच्या जगात 'कोलाहल' (Chaos) म्हणतात. हे पदार्थ चाखताच माणसाला केवळ चवच नाही, तर ब्रह्मांडाची उत्पत्ती आणि विनाश या दोन्ही गोष्टींची जाणीव होते."

झॉर्गनने एक बटण दाबले. नळीतील द्रावणाचा रंग हळूहळू बदलू लागला. निळ्या रंगाचा तो द्रव आता एखाद्या सूर्यासारखा तेजोमय आणि सोन्यासारखा चमकू लागला होता.

विहान समोर उभा होता. त्याच्या जिभेवर अजूनही त्या 'प्रतिशोधाची' आग होती, पण आता त्याला एक भयानक जाणीव झाली होती. समीर, जो त्याचा सर्वात जवळचा माणूस होता, त्याला मारून तो 'चव' घेणार होता का?

"झॉर्गन, हे थांबव! मला हे नकोय!" विहान ओरडला. तो समीरच्या दिशेने धावला, पण मघाशी विहानच्या शरीरात संचारलेल्या त्या रागाच्या रसायनांनी आता त्याच्या स्नायूंना बधीर केले होते. त्याला हालचाल करणेही कठीण जात होते.

झॉर्गनने तो सुवर्ण द्रव एका लहानशा पेलामध्ये काढला. "विहान, 'अंतिम चव' अशी असते जी चाखल्याशिवाय माणसाला देवत्व मिळत नाही. तू तर अन्नाचा देव व्हायचे स्वप्न पाहत होतास ना? घे, हे पिऊन घे."

झॉर्गनने तो पेला विहानच्या ओठांजवळ नेला. विहानने पाहिले की समीरच्या डोळ्यांतून एक अश्रू ओघळला. त्या अश्रूची चव—ती निष्पाप वेदना—झॉर्गनने आधीच त्या पेलात मिसळली होती.

विहानने तो पेला हातात घेतला. त्याचे हात आता रागाने नव्हे, तर 'पश्चात्तापाच्या' थरथराटाने कापत होते. त्याने एक मोठा श्वास घेतला आणि तो 'अंतिम' घास घेतला.

पदार्थ तोंडात जाताच विहानच्या मेंदूतील सर्व नसा जणू काही एकाच वेळी पेटल्या. त्याला कोणतीही चव आली नाही. त्याला काहीही जाणवले नाही. पण त्याच्या डोळ्यांसमोर संपूर्ण विश्वाचा पसारा उभा राहिला. त्याला दिसले की तो कशा प्रकारे लोकांच्या भावनांचा खेळ करत होता. त्याला दिसले की प्रत्येक जेवणाच्या मागे कितीतरी लोकांचे श्रम आणि जीव असतात.

त्याची 'समीक्षक' असलेली ती अहंकारी जीभ आता जणू काही भस्म झाली होती. विहानला त्या क्षणी समजले की, 'चव' म्हणजे जिभेचा खेळ नाही, तर दुसऱ्याच्या वेदनेला किंवा आनंदाला 'समजून घेण्याची' क्षमता आहे.

झॉर्गन विहानकडे बघत होता. "कसं वाटतंय?"

विहानने आपले डोळे उघडले. त्याचे डोळे आता रक्ताळलेले नव्हते. ते शांत होते. त्याने समीरकडे पाहिले आणि एक मंद हास्य केले.

"तू जिंकला नाहीस, झॉर्गन," विहान शांतपणे म्हणाला. "तू मला चव दिली नाहीस, तू मला 'माणूस' करून दिलं आहेस. आता मला समजलंय की, सर्वात चांगली चव ही ती नसते जी आपण चाखतो, तर ती असते जी आपण दुसऱ्याला देऊ शकतो."

विहानने समोरच्या नळ्यांवर एक जोरात लाथ मारली. संपूर्ण प्रयोगशाळा हादरली. काचेची नळी फुटली आणि समीर जमिनीवर पडला.

"तू हे काय केलंस?" झॉर्गन ओरडला.

"मी 'अंतिम चव' चाखली आहे, झॉर्गन. आणि आता मला हे सर्व थांबवायचंय," विहानने त्या चमकणाऱ्या द्रवाचा पेला जमिनीवर फेकून दिला. तो द्रव जमिनीवर पडताच तिथे एका महाभयंकर स्फोटाची मालिका सुरू झाली. संपूर्ण अंबर रूम आता एका मोठ्या ज्वालाग्राही अग्निगोलात रूपांतरित होत होती.

विहानने समीरला उचलले आणि तो आगीच्या त्या राक्षसी ज्वाळांमधून बाहेर पडू लागला. मागे वळून न पाहता, तो एका अशा भविष्याकडे निघाला होता, जिथे त्याला कोणतीही चव नसली तरी चालेल, पण त्याला स्वतःच्या अस्तित्वाची 'शुद्ध जाणीव' होती.

समाप्त

चेतन जावळे यांची ई साहित्यवरील इतर पुस्तके
क्लिक करताच उघडतील

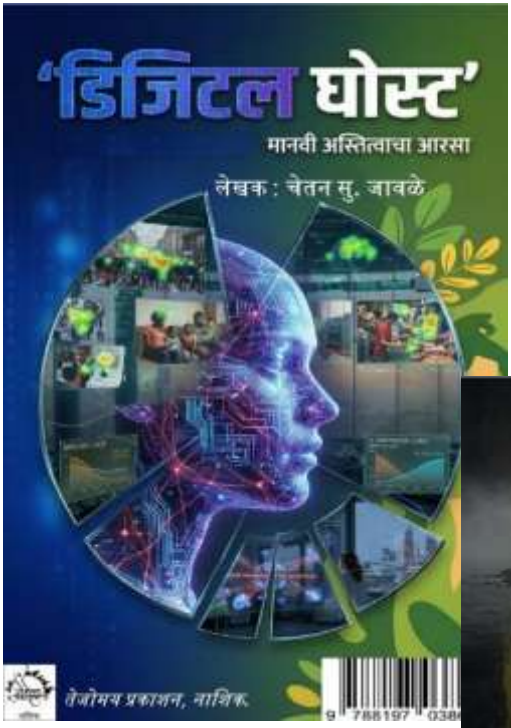

तुमच्या जाणिवांचा ताबा जर विज्ञानाने घेतला, तर निसर्गाचा सर्वात सुंदर आविष्कार माणसासाठी सर्वात मोठा शाप बनू शकतो! 'त्रिसंवेदना: मृत्यूची त्रयी' हे पुस्तक मानवी इंद्रियांवर होणाऱ्या अत्याधुनिक तांत्रिक हल्ल्याची एक अंगावर काटा आणणारी गाथा आहे.

प्रतिध्वनी - विस्मृतीतलं गुंजन: सह्याद्रीच्या दऱ्याखोऱ्यांतील 'निलशेत' या शापित गावातून एका मेडिटेशन ॲपच्या माध्यमातून संपूर्ण जगाच्या कानात शिरलेले ते अघोरी गुंजन... जे ऐकताच माणसाचे शरीर पांढऱ्या बुरशीच्या जाळ्यात विरघळून जाते!

गंधाचे गूढ - द ओल्फॅक्टरी सायफर: 'ईथर-९' नावाचा एक असा सुगंध जो श्वासात घेताच माणूस त्याच्या आयुष्यातील सर्वात सुंदर किंवा सर्वात भयावह स्मृतीचा गुलाम बनतो. एका 'नोझ'ला (परफ्यूमर) या गंधाचा अंत करण्यासाठी स्वतःच्या श्वासाचीच आहुती द्यावी लागते!

रसास्वाद मृत्यूचा - द बिटर पॅलेट: 'अंबर रूम'चे ते अघोरी स्वयंपाकघर, जिथे माणसाची जीभ तृप्त करण्यासाठी निष्ठा, पश्चात्ताप आणि क्रोधाचा रासायनिक अर्क पाजला जातो. अन्नाचा शेवट पोटात नाही तर आत्म्याच्या विनाशात होतो!

जेव्हा मज्जासंस्थाच तांत्रिक गुलामगिरीचा सापळा बनते, तेव्हा मृत्यू हा अंत नसतो, तर ती एका न संपणाऱ्या डिजिटल नरकाची सुरुवात असते. इंद्रियांच्या या अक्राळविक्राळ चक्रव्यूहात उतरायला तुम्ही तयार आहात का?

तेजोमय प्रकाशन, नाशिक. **₹ १५०**

9 788168 866423